Ҳақсевар, она юрт, мангу бўл обод!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси ◆ TOSHKENT HAQIQATI

1928 йил 11 декабрда асос солинган ● 1997 йил 12 февраль, чоршанба ● № 13 (10.891) ● Эркин нархда сотилади

ТЕАТР САНЪАТИ ФЕСТИВАЛИ БОШЛАНДИ

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги билан Театр арбоблари уюшмаси ташкил этган «Наврўз-97» театр санъати фестивали бошланди. Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги бағишланган бу санъат байрамида Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоят театрлари ўзларининг буюк соҳибқирон ва темурийлар ҳаёти ҳамда фаолияти акс эттирилган асарлари билан иштирок этмоқда. Анжуманда Қозоғистоннинг Шимкент вилоят театри ва Қирғизистоннинг Ўш вилоят драма театри ҳам қатнашмоқда.

10 февраль куни Ҳамза номидаги Ўзбек давлат академик драма театрида фестиваль тантанали равишда очилди.

Маданият ишлари вазири Х.Жўраев фестивални очар экан, бу улкан санъат байрами халқимиз маданияти ва маънавиятини юксалтиришда муносиб ҳисса бўлишини уқтирди. Театр арбоблари уюшмаси раиси Б.Кориева фестиваль иштирокчиларига катта ижодий муваффақиятлар тилади.

«Наврўз-97» театр санъати фестивалини Ҳамза номидаги республика театри Ўзбекистон халқ шоири А.Ориповнинг «Соҳибқирон» шеърий драмаси асосида яратилган спектакль билан бошлаб берди.

Фестивал очилишида Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Ў.Раҳматов қатнашди.

(ЎзА).

БУЮК ШОИРГА ЭҲТИРОМ

Мутафаккир шоир Алишер Навоийнинг даҳоси, бетакрор ижодий мероси асрлар оша яшаб келмоқда. Истиқлол туфайли алломанинг юксак инсонпарварлик ғоялари билан йўғрилган асарлари теран ўрганилиб, унинг янги-янги қирралари кашф этилмоқда. Шоир таваллуди куни эса бутун мамлакатимизда улкан байрам сифатида нишонланмоқда. Мактаблар, олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, кутубхоналарда, илмий-тадқиқот институтларида шоирнинг санага бағишлан навоийхонлик, шоир ва ёзувчилар, адабиётшунослар билан учрашувлар, илмий анжуманлар ўтказилмоқда.

9 февраль куни Ўзбекистон миллий боғи адабиёт ва санъат намояндалари, жамоатчилик вакиллари, шеърият мухлислари билан гавжум бўлди. Бу ердаги Алишер Навоий ёдгорлиги олдида шоир таваллуди кунига бағишланган мушоира ўтказилди. Уни Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг раиси А. Орипов бошқарди.

Ёдгорлик пойига Тошкент шаҳар ҳокимлиги, ижодий уюшмалар ва жамоат ташкилотлари номидан гулчамбарлар қўйилди.

Маросимда Президен-

дил сўзларини изҳор этдилар. Навоий ҳайкали пойига анвойи гуллар қўйилди.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Алишер Навоий номидаги адабиёт институти ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси навоийшуносларнинг анъанавий анжуманини ўтказди. Уни академик Иззат Султон кириш сўзи билан очди. А. Ҳайитметов, И. Ҳаққулов, С. Ғаниева, Ё. Исҳоқов каби етакчи навоийшунос олимлар «Илк навоийшунослар», «Жалолиддин Румий ва Алишер Навоий», «Бойсунғур Мирзо фаолияти Навоий талқинида», «Навоий лирикасида мусаввра санъати» каби мавзуларда маъруза қилдилар. Анжуман ёш навоийшунос олимлар ҳам буюк шоир ижодига теран ёндашиб, унинг асарларида баён этилган ғояларни чуқурроқ англашга хизмат қилувчи кўпгина илмий ишлар олиб бораётганини кўрсатди.

тнинг Давлат маслаҳатчиси Ў. Раҳматов қатнашди.

Шу куни пойтахтимиздаги шоирлар хиёбонида ҳам қутлуғ санага бағишланган маросим бўлди. Адабиётшунос олимлар, шоир ва ёзувчилар шеърият мулкининг султони ҳақида

(ЎзА).

ВИЛОЯТ ҲОКИМЛИГИДА

НАВРЎЗ ТАРАДДУДИ

«НАВРЎЗ БАЙРАМИ!» Бу сўзларни тилга олишингиз билан баҳор нафаси уфурғандай бўлади, гўзаллик ва янгиланиш жилолари нигоҳингиз ўнгида акс этади. Ҳамиша бўлганидек, бу йил ҳам мазкур умумхалқ тантаналарини лозим даражада кутиб олиш учун вилоятимизда ҳозирданоқ тайёргарлик тадбирлари кўрила бошланди. Куни кеча Наврўз байрамига тайёргарлик кўриш ва уни муносиб ўтказиш юзасидан вилоят ҳокими қабул қилган махсус қарор ана шу яхши ишларнинг дебочаси бўлди.

Қарорга биноан вилоятимиз шаҳар ва туманларини, қишлоқ ва гузарларини ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш, қурилиш ишларини авж олдиришга қаратилган қатор тадбирлар ва вазифалар белгилаб берилди. Ўзбекистон металлургия заводи, Олмалиқ кон-металлургия комбинати, Юқоричирчиқ туманидаги «Гулистон», Ўртачирчиқ туманидаги «Роватак» каби жамоа хўжаликлари, шунингдек, бошқа қатор корхона ҳамда хўжаликларнинг ташаббуси билан Наврўз байрамига кўнгилдагидай ҳозирлик кўриш ва уни муносиб кутиб олиш мақсадида ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш, жойларда тозалик-санитария ҳолатини яхшилаш, кўчалар, майдонлар, маҳаллалар, хонадонлар орасталигини таъминлашни кўзда тутувчи ЗАРБДОР ИККИ ОЙЛИК, шунингдек, баҳор ойининг дастлабки куни 1-МАРТ — УМУМХАЛҚ ҲАШАРИ, деб эълон қилинганлиги мазкур қарорда таъкидланди.

Вилоят ҳокимининг ушбу қарори билан Наврўз байрамига тайёргарлик кўриш ва уни муносиб кутиб олиш, оммавий сафарбарликни таъминлаш, муҳтож оилаларга моддий ёрдам кўрсатиш каби ишларни мувофиқлаштирувчи махсус штаб тузилди ҳамда унинг шахсий таркиби белгиланди.

ҲАМИША БОР БЎЛСИН ОСОЙИШТАЛИК

***КУНИ КЕЧА** вилоят ҳокимлигида ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза этувчи идоралар ҳамда жамоат ташкилотларининг биргаликдаги кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди. Унда вилоят ҳокимлиги тегишли бошқармалари, бўлимлари, вилоят шаҳар ва туманлар ҳокимлари, прокуратура, суд, ички ишлар идоралари раҳбарлари ҳамда турли даҳлдор ташкилотлар вакиллари иштирок этдилар.*

Йиғилишни Тошкент вилояти ҳокими Э. РЎЗИЕВ бошқарди.

Маърузачилар, шунингдек, сўзга чиққан нотиқлар вилоятимиз бўйича 1996 йилдаги жиноятчилик аҳволи ҳамда 1997 йилда қонунбузарликларнинг олдини олиш хусусида ўз фикр-мулоҳазаларини баён этдилар. Йиғилишда 1996 йил давомида вилоят ички ишлар бошқармаси, унинг шаҳар ва туманлардаги бўлимлари ходимлари мураккаб шароитларда иш олиб борганликларига қарамай, ак-сарият шаҳар ва туманларда жиноятчиликнинг олдини олиш, турли ҳуқуқбузарликларга қарши кураш борасида бир мунча ижобий натижаларга эришилганлиги таъкидланди.

Вилоят ички ишлар бошқармаси бошлиғи, ички хизмат полковниги Р. Ҳайдаров, вилоят прокурорининг биринчи муовини, учинчи даражали давлат адлия маслаҳатчиси У. Иномжонов, Тошкент вилояти ҳокимининг муовини С. Хўжаевалар вилоятимизда осойишталикни тўлиқ таъминлаш, жиноятчиликнинг олдини олиш, вояга етмаганлар орасида ташвиқот-тарғибот ҳамда тушунтириш ишларини кучайтириш, аёллар орасида содир этилаётган жиноятчилик сабаблари хусусида батафсил гапирдилар.

Сўзга чиққанлар келажакда фуқароларнинг ҳуқуқий билимларини ошириш, аҳолини иш билан таъминлаш, муқаддам судланганлар ижтимоий-мослашув марказлари ишини намунали йўлга қўйиш, балоғатга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олиш, ҳокимликлар қошидаги комиссиялар, ўқув юртлари, спорт ташкилотлари, қишлоқ фуқаролар йиғини, маҳалла оқсоқоллари фаолиятларини мувофиқлаштириш асосий вазифалар эканлигини уқтирдилар.

ВИЛОЯТ ҲАЁТИ:

Воқеалар, хабарлар, янгиликлар

БИР ОИЛАДА БЕШ МЕХАНИЗАТОР

МАЗКУР оилани Юқоричирчиқ туманида алоҳида хурмат қилишади. Бу бежиз эмас. Хонадон соҳиби — Баҳодир Манасов «Дўстлик» жамоа хўжалигида ўттиз йилдан кўпроқ тракторчилик қилди. Ҳозир ҳам техника саройида таъмирловчи. Ўтган вақт мобайнида ота тўққиз фарзандидан тўрт нафарининг дилида механизаторликка ҳавас уйғота олди. Бахтиёр, Икром, Ихтиёр, Баҳромлар «пўлат отлар»нинг ҳар қанақа тури билан «тиллашиб», ишлай оладилар. Ҳозир 9-синфда ўқиётган Илҳомда акалар касбига ҳавас уйғониб қолди. «Ўрта мактабни битирсам, механизаторликка ўқиймэн», дейди у.

Ўтган йили Бахтиёр ва Икромларнинг ҳар бири машиналари билан 180 тоннадан пахта териб беришди. Ботир фермерликни орзу қилар эди, ниятига етди. Бир неча йил илгари механизатор Ихтиёрни бригадирликка тайинлашган эди. Ҳар йили у давлатга пахта топшириш режасини 120 — 130 фоиздан бажариб келмоқда. Шу кунларда ота-бола механизаторлар жамоа хўжалиги машина-трактор саройида таъмирлаш ишлари билан бандлар.

Саид ВАЛИЕВ.

КОРХОНА ХАРИДОРИНИ ТОПДИ

ЯНГИЙЎЛДАГИ «Кичкинтой» ҳиссадорлик жамияти Австриянинг «Вега» фирмаси лицензияси билан болаларнинг янги моделдаги пойафзалларини ишлаб чиқара бошлади. «Вега» фирмаси бу корхонага республикамизда тайёрланмайдиган кучли пресс ва бошқа дастгоҳларни етказиб берди. Пошна учун полиуретан Италиядан, чарм эса Қўқондан олиб келинаяпти. Янги пойафзал чиройли ва пишиқлиги билан дастлабки кунданоқ харидорларнинг диққатини ўзига жалб қилди. «Кичкинтой»нинг маҳсулотлари эндиликда чет элникидан қолишмайди.

— «Вега» фирмаси билан ҳамкорлик ҳозирданоқ яхши самара бера бошлади, — дейди ҳиссадорлик жамияти бошқарувининг раиси Жўра Юсупов. — Жамоамиз замонавий технологияни муваффақият билан ўзлаштирди, ишлаб чиқаришни қайта қуриб, истеъмол бозорининг ўзаро рақобатига бемалол бардош бера оладиган бўлди. Шундай қилиб корхонамиз ўз харидорларини топиб олди.

Раҳим ҚОДИРОВ.

КЎМИР КОНИ БУЮРТМАСИ БИЛАН

ОЛМАЛИҚДАГИ «Бетонинвест» ҳиссадорлик жамияти жамоаси бозор талаблари асосида ишлаб, маҳсулотнинг янги-янги турларини тайёрлашни ўзлаштирмоқда. Ҳар йили ўнларча хил темир бетон конструкциялари ва деталларини республикамизнинг деярли барча вилоятларига етказиб бераётган ишчи-хизматчилар баландлиги олти метр атрофида бўлган устунлар тайёрлашни биринчи бор йўлга қўйдилар. Янги маҳсулот Ангрен кўмир саноатининг энг йирик корхонаси — очиқ усулда ёқилғи қазиб чиқаришга ихтисослашган коннинг буюртмаси асосида ишлаб чиқарилаяпти.

Жамоа янги буюртмага мувофиқ йил давомида 600 та шундай мураккаб темир-бетон конструкцияларини етказиб беради. Бундай устунлар кондаги электрлаштирилган темирйўлнинг янги шоҳобчалари қурилишида фойдаланилади.

Собир ҲАМИДОВ.

ЎЗБЕКИСТОН ВА ЖАҲОН

● ЎЗБЕКИСТОН билан Ҳиндистон Республикаси ўртасида маданият, санъат, таълим, оммавий ахборот воситалари соҳасида ҳамкорлик қилиш юзасидан ҳукуматлараро битим имзоланган эди. Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги билан Ҳиндистон Республикаси маданият департаменти ана шу ҳужжатни амалга тадбиқ этиш юзасидан 1997—1999 йилларга мўлжалланган тадбирлар дастурини ишлаб чиқди. Дастурда, жумладан, маданият, санъат соҳаларида адабиётлар алмашиш, тасвирий ва амалий санъат асарлари кўргазмаларини ташкил этиш каби тадбирлар кўзда тутилди.

● ЎЗБЕКИСТОН Президенти Ислом Каримов бундан уч йил аввал Японияга қилган сафари чоғида Республика Фанлар Академияси Санъатшунослик илмий-тадқиқот институти билан Сока университети ўртасидаги алоқалар ижобий баҳоланган эди. Эндиликда бу алоқалар кун сайин мустаҳкамланиб бормоқда. Япон олимлари, жумладан, Далварзинтепа харобаларини илмий жиҳатдан ўрганиш ишига бош қўшмоқдалар. Улар бу ерда бир неча йиллардан буён археологик қазишмаларда иштирок этишмоқда. Ўзбек ва япон қадимшуносларининг ҳамкорликдаги илмий изланишлари натижасида Далварзинтепа ҳақида китоб яратилиб, у япон тилида тайёрланди. Бу асар япон халқининг Ўзбекистон қадимий тарихи билан чуқур танишишига ёрдам беради.

● ЯҚИНДА Тошкент мактабларининг юқори синф ўқувчилари Англияга бориб келишди. Улар Хэроу хауз, Лондон хауз ва Супер скул халқаро тил мактабларида таҳсил олишди. Ҳамюртларимиз узоқ Британияда инглиз тилини ўрганиш билан бирга Ўзбекистон ҳақида, халқимизнинг урф-одатлари, анъаналари, турмуш тарзи борасида тенгдошларига сўзлаб беришди. Хорижий талабаларни Амир Темур ва унинг даврига бағишланган, Бухоро, Хива, Самарқанд сингари қадимий шаҳарларимизнинг ноёб меъморий ёдгорликлари ҳақидаги ҳикоялар, айниқса, қизиқтирди.

Ўқувчиларнинг бундай мароқли сафарини «Шарқ интур» туристик фирмаси уюштирди.

ДОЛЗАРБ МАВЗУ

ҚАНДАЙ ТОБЛАНМОҚДА ЙИГИТЛАРИМИЗ?..

Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, Ватанимиз ўз Қуролли кучларига эга бўлди. Ўтган вақт мобайнида ҳарбий тизилмалар шаклланди, янги техникалар билан таъминланди, етук мутахассислар тайёрлаш йўлга қўйилди. Ҳарбий машқлар, ўқув дастурлари мукаммаллаштирилди. Йигитлар мураккаб ҳарбий машғулотларда синовдан ўтиб, ўзларининг нимага қодирликларини намойиш этишмоқда. Кундалик хизмат машаққатлари эса осон эмас. Бунинг учун йигитлар соғлом, бақувват, чиниққан, чинакам ватанпарвар, миллий ғурурни сезадиган бўлишлари талаб қилинади.

Лекин, ҳозирча йигитларимизнинг ҳарбий хизматга ҳозиру-нозирлигини «аъло даражада» деб бўлмайди. Бунинг ўзига хос сабаблари бор. Аксарият мактабларда бошланғич ҳарбий таълимни ўқитиш эскича, совет мафкурасига хизмат қилувчи китоблар ва дастурлар асосида давом эттирилмоқда. Ўқитувчиларда ҳам Ватан ҳисси, миллий ғурур туйғулари, жонкуярлик ҳислатлари йўқ, ҳисоби. Баъзи бир ота-оналар фарзандлари тарбиясига панжа орасидан қараб, болаларини ҳам лоқайдлик иллатига дучор этишмоқда.

Мақолани ёзишга киришаётганимизда, Мудофаага кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти Тошкент шаҳри ва вилояти бўлимига қарашли Чирчиқ автомактаби бошлиғи Туробжон Тумановнинг қуйидаги фикрлари хаёллардан ўтаверди: «Ўрта мактабларда билим бериш малакаси ниҳоятда паст. Бизга ўқишга келган ўсмирни гўё яна қайтадан «ўқиш-ёзиш»га ўргатяпмиз. Эплаб исми-шарифини қоғозга туширолмайдиган ўсмир биринчи синфдан иккинчига... ўнинчига қандай қилиб кўчди экан? Бир сантиметрда қанча миллиметр бор, деган саволга болаларнинг 90 фоизи жавоб беролмайди...»

Бугун мактабларда «илмсиз», синфдан синфга кўчаётган йигит «эртага» бизга қанчалик фойда келтиради?! Умуман йигитларнинг билим доираси ҳаминқадар қолаверса, ким айбдор? Ўқитувчи-устозларми, ота-оналарми? Т. Туманов фикрларининг давомини тинглайликчи: «Мактабларда биринчи синфдан то ўнинчигача жисмоний тарбия дарси ўтилади, бироқ, ҳайдовчиликка талабгор бўлиб келган йигитнинг оддий машқни бажаришга қурби етмайди. Турникда, гарчи ўхшатиш қўполроқ бўлсада, «колбасадек осилиб» тураверишади. Ахир, жисмоний бақувватлиги билан йигит-йигит эмасми?!»

Чирчиқ автомактабига борганимизда, талабалар «қайноқ» ўқув оғушида эдилар. Муаллим Э. Тўрабеков дарс ўтаётган синф машғулотида қатнашдик. Кейин, 1978 йили туғилган, чақириқ ёшидаги талаба Рустам Мирзаевни суҳбатга чорладик:

— Астойдил ўрганаман, деган йигитга бу ерда ҳамма шароит бор, малакали устозлар жамланган. Йўл белгилари, двигателлар бўйича, амалий ҳайдов машқлари... Хуллас, мужассам таълим беришаяпти.

— Бу касбга қизиқишингиз бормиди?

— Аввал автоҳизмат шаҳобчасида чилангарга шогирд бўлиб ишлаганман. Ўқишга ўзим қизиқиб кирдим.

Мактабда ўқувчиларга яратилган шароитларни бир-бир кўздан кечирдик. Синф хоналар, автомашқ майдони... Олти ой таълим олувчи талабага етарли имкониятлар мавжуд. Машқ машиналари ҳам соз, калитини бурасангиз «ёнади». Ўқувчилар мамнун.

Шундан сўнг Чирчиқ шаҳридаги 15-ўрта мактабда бошланғич ҳарбий таълим синф хонаси ва мерганликка ўрганиш жойини бориб кўрдик. Изланувчан муаллим Саловат Каримов ўз саъй-ҳаракатлари билан ҳарбий таълимга оид барча жиҳозларнинг сақланишига, қайта таъмирланишига эришган. Махсус ҳарбий синфхона, спорт майдончалари, югуриш йўлакчалари С. Каримовнинг ҳомийлигида ташкил қилинган. Саловат баъзи бир кимсаларнинг мактабга тегишли қувурлар, тош кўтариш мосламалари, ҳатто, турникни ўғирлаб кетишаётганини надомат билан сўзлади. 21-ўрта мактаб ҳарбий таълим ўқитувчиси Леонид Ерохин Саловатнинг гапларини тасдиқлаб, шундай деди:

— Негадир одамлар лоқайдлашиб бормоқда, бу иллатнинг олдини олиш керак. Йигитларда ҳам, негадир, ҳаётга қизиқиш сўнган. Ҳаммаси бойлик орттирсам, оппа-осон фаровон ҳаётга эришсам, деган хом хаёлда юришади. Ҳозир чақириқ ёшига етаётган 300 нафар ўқувчим бор. Ўтган 2 йил ичида бор-йўғи 25 ўқувчимиз ҳарбий билим юртига ўқишга кирди, холос. Айни пайтда мактабларда ҳарб илмига оид кўргазма дастур (плакат)лар, ўзбек тилидаги адабиётлар, кинофильмлар, услубий қўлланмалар, тарихий қаҳрамонларимиз таржимаи ҳоли, жасорати ҳақида ҳикоя қилувчи расм-лавҳалар, китоблар йўқ, уларни ва ўзбекча ҳарбий қўшиқларни кўпайтириш, тарғиб қилиш лозим, — деди куйиниб Л. Ерохин.

Йўл-йўлакай Қибрай туман техника мактабида ҳам бўлдик. Бошлиқ Алишер Юсупов мактабнинг бутун шароитлари билан таништирди. Сўнг:

— Ўқувчиларнинг ота-оналари билан учрашувлар, «Дарвешота» масжиди муллалари иштирокида «Одоб-ахлоқ» дарслари ўтказяпмиз. Ўқишлар амалий машғулотлар билан чамбарчас боғлиқ. Зиммамиздаги вазифа — ҳарбий соҳа мутахассислари тайёрлашни режа бўйича амалга ошираяпмиз, — деди у.

Сафар давомида бир қанча салбий муаммолар кўзга ташланди. Мактаб ўқувчиларининг билими, жисмоний тайёргарлигининг пастлиги бизни афсуслантирди. Болалар устидан ота-оналарнинг назорати ниҳоятда бўш. Назаримизда, ота-оналар ва маҳалланинг фарзандлар тарбиясига масъулиятини ошириш керак. Юқори синфларда жисмоний тарбия ва бошланғич ҳарбий таълим дарслари бир-бирига боғлаб ўтилса, яхшироқ самара бермасмикин?!

Ватанимиз — мустақил Қуролли кучлари ташкил топганининг беш йиллигини нишонлаган бўлса-да, ҳарбий соҳадаги ўзбекча адабиётлар, услубий қўлланмалар, расм-лавҳалар, кинофильмлар, тарғибот қоғозлари билан мактаблар тўлиқ таъминланмаган. Эски қўлланмалар ва расм-лавҳалар ҳамон ишлатилаётганлиги ташвишланарли ҳол. Халқ таълими ҳамда Мудофаага кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилотининг Тошкент шаҳри ва вилоят бўлими мутасаддилари бу борада аввалроқдан чора кўришлари зарур эди!

Қибрай техника мактабидан қайтарканмиз, бир ҳолат бизни ажаблантирди. Талабаларга ўрис тилида «Стой, смирно», «шагом марш», «раз, раз, раз, два, три...» қабилида хитоб қилинаётганлигини эшитиб, кўнглимиз ғашланди. Наҳотки, ўзбек тилидаги хитоблар ҳанузгача мактабларда жорий этилмаган? Ҳарбий соҳада иш юритиш миллий — она тилимизда бўлиши керак эмасми?

Тўлқин ЁРҚУЛОВ,
«Тошкент ҳақиқати» махсус мухбири.

АСКАР ҚЎШИҚЛАРИ ТАНЛОВИ

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Мудофаа вазирлигининг Тошкент шаҳридаги Марказий Зобитлар Саройида 1997 йилги «Ўзбекистон — Ватаним маним» қўшиқ байрами олдидан Ватан ҳимоячилари кунига бағишлаб ўтказилган ҳарбий ватанпарварлик мавзуидаги жанговар қўшиқ ва мусиқа асарлари танлови якунланди.

Маълумки, бу тадбирни Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Миллий Хавфсизлик хизмати, Маданият ишлари вазирлиги, Телерадиокомпания, Республика ёшлари «Камолот» жамғармаси, Ўзбекистон фахрий жангчилар уюшмаси ҳамда Бастакорлар уюшмаси ҳамкорликда ўтказдилар. Танловда Республикамиз вилоятларида бўлиб ўтган дастлабки босқич ғолиблари куч синашдилар. Табиийки, бахслар ниҳоятда қизғин кечди. Шунинг учун ҳам танлов ғолибларини аниқлаш талабчан ҳайъат аъзоларига осон бўлмади.

Танловнинг асосий мақсади Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари, Ички ва Чегара қўшинлари шахсий таркибининг ҳарбий, маънавий-ахлоқий, маданий тарбиясида жанговар сафда айтиладиган куй, қўшиқларнинг аҳамиятини ошириш, уларни оммалаштириш, аскарлар ва ҳарбий хизматчиларнинг қўшиқ ижрочилик маҳоратини янада юксалтиришдан иборат эди.

Ниҳоят, тўрт кун давом этган танловда сараланган энг яхши куй, қўшиқларнинг ғолиблари аниқланди. Танлов совриндорлари орасида газетамизнинг яқин ҳамкорлари таниқли жангчи шоир Назармат Эгамназаров, Қуролли Кучлар фахрийси, истеъфодаги ҳарбий хизмат подполковниги Искандар Раҳмон қаламига мансуб қўшиқлар ҳам бор. Биз юксак унвон ва мукофот соҳибларини бу муваффақият билан чин қалбдан қутлаб, янги ижодий парвозлар тилаймиз.

(Ўз мухбиримиз).

ИНСОН ИБТИДОСИ — ИЙМОН-ЭЪТИҚОД

ИНСОН — гўзаллик шайдоси. Шу боисдан мустақиллик йиллари ичида янгича қиёфага кирган шаҳар ва туманлар, чароғон кўчалар, шарқона услубда қурилган бекатлар, оппоқ ғиштин расталар, ҳиёбонларга кўрк бағишлаган нафис фаввораларни кўрганида киши қалби беихтиёр қувончга тўлади. Сўнгги йиллар ичида кўплаб ҳудудларда давримизнинг ўзига хос, кўркам меъморий обидалари — бозорлар бунёд этилди. Мавжуд бинолар қайта таъмирланди. Боғлар барпо қилинди.

Шуни алоҳида таъкидлаш кераки, мустақил юртимизнинг ташқи қиёфасигина ўзгариб қолмай, унинг мунаввар зиёси қалбларни нурга тўлдирди, дилларни ғубордан мусаффолади. Ўз эрки ўзида бўлиб қолган халқимиз турмуш тарзи янгича мазмун билан бойиб бормоқда. Республикамизда миллий маънавият ва қадриятларимизнинг ривожланиши учун барча шарт-шароитлар яратилди.

Бу жиҳатдан Президентимизнинг мамлакатимиз маънавият ва маърифат намояндалари билан учрашувидаги нутқи, «Маънавият ва маърифат жамоатчилик маркази фаолиятини янада такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш тўғрисида»ги фармони алоҳида диққатга сазовордир. Унда ҳар бир фуқаро қалбида юксак инсоний фазилатларни камол топтириш, миллий мафкурани шакллантириш, ёшларни Ватанга садоқат, маданий меросимизга, тарихий қадриятларимизга ҳурмат руҳида тарбиялашдек муҳим вазифаларни амалга ошириш бугунги кун даъвати эканлиги таъкидланди. Истиқлол йиллари ичида эришилган самаралар моҳиятини омма, ҳар бир фуқарога етказиш муҳимлиги қайд этилди.

Дарҳақиқат, ютуқларимиз, олдимизга қўйилган мақсадларимиз кўлами ниҳоятда кенг. Чунки, мустақиллик бизга ўз юртимизда бошимизни баланд кўтариб юриш, ўз маънавиятимиз ва анъаналаримиз, қадр қиммат, дин ва эътиқодни, она тили ҳамда маънавиятни қайта тиклаш имконини берди. Тараққиётимизнинг янги уфқлари очилди. Демократик таъмойиллар қарор топмоқда, инсон ҳақ-ҳуқуқлари ва эрки асосий қомусимиз Конституция билан кафолатланди.

Муҳим ва катта ютуқларимиздан яна бири, Ўзбекистонни жаҳон танигандиги бўлди. Мамлакатимиз билан ҳамкорликни бошлаб юборган давлатлар сафи тобора ортиб бормоқда. Бундан беш йил аввал Амир Темур ҳақида икки оғиз эркин сўз айта олмаган бўлсак, эндиликда бобомиз таваллуд топган кунини 660 йиллигини бугун жаҳон ҳамжамияти билан биргаликда нишонладик. Тошкентда Темурийлар тарихи давлат музейи бунёд этилиши, унга хорижий мамлакатлардан кўплаб экспонатлар йиғилганлиги ўзбек, республикамизда маънавиятга, аждодларимиз меросларига эътибор кучайиб бораётганлигидан далолат беради.

Хуррият туфайли илм-маърифат соҳасида анча илгарилади. Ўқув тарбиянинг янгича шаклларини жорий этиб, баркамол ёшларни вояга етказиш учун лицейлар, мактаб-гимназиялар, гимназиялар, индивидуал ўқитиш ва ҳоказолар юзага келди. Ёшларни саралаб ўқитиш синфлари вужудга келди. Бугунги кун тақозосига кўра мактаб — олий таълим — илмий тадқиқот муассасаси тизимида мутахассислар тайёрлашга киришилди. Янги ўқув йили олдидан юртбошимиз эълон қилган фармон эса олий таълим тармоқларида малакали кадрлар тайёрлаш, ўқитувчилар, олимларнинг салоҳиятларидан кенг фойдаланиш имкониятларини яратди. Буларнинг ҳаммаси маънавиятимиз юксалиб, маънавий-маърифий ривожланишимиз йўлида ташланган дадил қадамлардир.

Айни пайтда Президентимиз республика Олий Мажлисининг олтинчи сессиясида қайд этганларидек, ҳали жойларда кишиларнинг сиёсий савиясини ошириш, маънавий баркамоллигини таъминлаш борасида кўп иш қилиш лозим бўлади.

— Биз одамларнинг эскича психологиясини ўзгартириб, уларда янги ҳуқуқий онгни шакллантиришимиз лозим, — деди Ислом Каримов сессияда, — шундай бўлсинки, ҳар бир киши инсон эркинликлари айни вақтда муайян бурч, мажбурият ва масъулият эканлигини чуқур ҳис этиб турсин. Барча ўқув юртларининг таҳсил дастурларига «Инсон ҳуқуқлари» махсус курсини киритиш, шунингдек таълим-тарбиянинг бугунги жараёнини инсонпарварлик ғояларига бўйсундириш зарур.

Маънавият устун бўлғай, остин бўлмағай

Дарҳақиқат, бу шунинг учун ҳам кераки, ҳали маънавиятимизда оқ бўлмаган, мос бўлмаган муносабатлардан тўла холи эмасмиз. Гоҳо сўз бошқа, амалий ишимиз бошқа ҳолатлар рўй бермоқда. Мисолларга мурожаат қилайлик.

Бир вақтлари чекишнинг зарари ҳақида оммавий ахборот воситаларида, ёшлар, ўсмирлар гуруҳларида, маҳаллаларда йиғинларда тинмай тарғиб қилинар, ҳатто соғлиқни сақлаш муассасалари томонидан сигаретларнинг зиёни тўғрисида фош этувчи чизма суратлар чиқарилар эди. Энди, қаерга қарманг, турли номдаги чет-эл сигареталарини «улуғлаган» суратларга кўзингиз тушади. Чекиш борасида катта ёшдагиларнинг ҳам, мактаб ўқувчиларининг ҳам фарқламай қўйдик. Илгарилари ўсмирлардан айримлари ўқитувчидан ёки ота-онадан қўрқа-писа чекишни одат қилган бўлса, эндиликда катталар олдида ошкора чекиш одат тусига кириб қолди.

— Ўғлимга чекишнинг хунук оқибатлари ҳақида у бошланғич синфда ўқиётган кезлардаёқ тинмай тушунтирар эдим, — деб ёзибди Юқоричирчиқ туманининг Кавардон қишлоғидан Мухтабархон опа. — У 7-синфга қадар сўзларимга амал қилди. Ич-ичимдан севинардим. Бир куни қарасам ошхонада чекиб турибди. Ғиғонлим чиқиб, койидим. У бўлса «фойдаси йўқ, ўртоқларим чекмасанг бизга қўшилма, қизларнинг ичида йўқ, деб таҳқирлашди, дея ўжарлик томонига ўтди...»

Юракдан куюниб хат йўллаган онаизорнинг ҳолатини тасаввур этиш қийин. Буни бошидан ўтган одамгина тушуниши мумкин, холос. Дарҳақиқат, чекиш фақат маънавиятимизга эмас, моддий ҳаётимизга ҳам зарар. Буни оммага тушунтириш ўрнига катта кўргазмали суратларни сигареталар тарғиботига бағишланаётгани ўринлимикан, деб ўйлаб қоласан, киши. Бундай тарғибот билан пул ишлаш йўлига ўтганлар элимизнинг саломатлиги, келажак авлоднинг сиҳатлиги тўғрисида чуқурроқ мушоҳада қилишса мақсадга мувоффиқ бўлур эди. Чунки биз, соғлом авлодни вояга етказишни кўзлаган эканмиз, бунга саломатликни ёшликдан бошлаб асрабгина эришишимиз мумкин бўлади.

Яна бир муаммо — ёшларнинг, болаларнинг тижоратга берилиб кетганликлари, китоб, газета журналларни ўқимай қўйганликлари тўғрисида ҳам жиддий ўйлаб кўриш керак. Ачинарлиси шундаки, ҳали бу йўналишда ижобий ўзгаришларга эриша олмадик. Юртбошимиз халқ депутатлари Бухоро вилояти кенгаши сессиясида сўзлаган нутқида бу масалаларга алоҳида эътибор берди.

— Инсон онги ва тафаккури билан боғлиқ, унинг маънавий ва маърифий даражасини белгилайдиган омиллар ҳисобга олинмас экан, — деди юртбошимиз, — ислоҳотлар асло самара бермайди.

Айни пайтда, республикамиз раҳбари кўпгина жойларда клублар, кутубхоналар аҳволи ночорлашиб кетганлиги, уларда собиқ иттифоқ тизимини тарғиб қилган адабиётлар ҳамон сақланаётганлигини қайд қилиб, бундай дунёқараш, бундай тафаккур тарзи билан узоққа бориб бўлмаслигини, ёшлар тарбиясини юксак поғонага кўтариш учун мактаблар мавқеини ошириш зарурлигини таъкидлади.

Бу бежиз эмасди. Сўнгги йиллар ичида мактаб, оила, маҳалла ҳамжиҳат бўлиши тўғрисида газеталарда кўп бора ёзилиши, радио, телевидениеда эшиттиришлар берилиши, кўрсатувлар намойиш қилинишига қарамай, биргаликдаги тарбия омили сусайиб кетганлиги сир эмас. Мана бир мисол. Ўтган йили муҳарририятга хомуш ҳолда бир аёл кириб келди. Уни диққат билан тингладик. Қизи ҳам ёнида экан.

— Далада ишлайман. Қизим 11-синфни битиряпти. Сўнгги қўнғироқ учун қимматбаҳо матодан ўртоқлари кўйлак тиктираётган экан, менга ҳам олиб беринг, деб ҳоли жонимга қўймаяпти. Кўлим калта, десам ўзимни-ўзим бир нарса қиламан, дейди, ёрдам беринглар, — дея илтижоланди онахон.

Узоқ суҳбатлардан сўнг, қиз уйда борини киядиган бўлди. Онанинг сўлғин чеҳраси ёришди. Сўнгги қўнғироқ ўтгач, таҳририятга хат йўллаб миннатдорчилик билдирди.

Бу ҳақда ёзмаслик ҳам мумкин эди. Лекин бундай мисоллар кам эмас. Хўш нима учун сўнгги қўнғироқ куни, албатта, битирувчилар куёв-келинлардек кийинишлари, пардоз-андозларга берилишлари керак?! Бу ҳақда қачон ўйлаймиз. Бу ўз шарқона маънавиятимизга, ота-боболаримиз умрбод ардоқлаб келган шарму-ҳаё, андиша сингари буюк фазилатларимизга мос келадими! Бу борада халқ таълими вазирлиги, маҳаллалар қўмиталари, мактаблар жамоалари жиддий фикрлайдиган пайт келмадимикан?!

Мақола ёзишдан мақсад ҳаётдаги иллатларни бўрттириб кўрсатиш ҳам эмас, улар қаердан келиб чиқишини излаб ва бартараф этишдир. Назаримизда, кейинги пайтларда ёшлар ҳаётининг қай тарзда кечиши ҳақида ўйламай қўйдик. Уларнинг кўнгилли ҳордиқ чиқаришлари, бўш вақтларини қандай ўтказаётганликлари билан изчил шуғулланмаганлигимиз сезилмоқда. Ўқувчиларнинг бозорўчарга берилиб кетишлари, ўқишга совуққон бўлиб қолишларининг боиси ҳам ана шунда.

Кишини ҳайрон қолдирадиган яна бир ҳол. Биз собиқ иттифоқ даврида мактаблар ўқувчиларнинг пахта йиғим-теримида иштирок этишини қоралар, бу ҳақда кўп гапирар эдик. Эндичи, пахта йиғим-терим мавсумининг бошиданоқ қишлоқ мактаблари болалари катталар билан ёнма-ён бўлишади. Тўғри, мактаблар, ўқув юртларининг ота-оналарга кўмак беришининг тарбиявий томони ҳам бор. Лекин, бунда ҳам меёр бўлиши зарур. Агар ҳар йили бу ҳолат такрорланаверса, биз, келажаги буюк республикамизнинг билимли, ақл-идроки кўпга етадиган баркамол ёшларини тарбиялай оламизми? Нима учун бу ҳақда бугундан ўйламаслик керак?!

Маънавият ҳақида сўз борар экан, шаҳар билан қишлоқ ўртасида кескин фарқ борлигини, айтиб ўтмасдан илож йўқ. Шаҳарда ёшларнинг ҳунар ўрганишлари, турли тўгаракларда иштирок этишлари, истасалар билим доираларини кенгайтиришлари учун анчагина шарт-шароитлар яратилган. Бу яхши. Лекин қишлоқларда аҳвол бундай эмас-ку! Кўплаб клублар кичик корхоналарга, кутубхоналар цехларга бериб юборилганлигидан кўз юмиб бўладими. Борлари ҳам бўмбўш, ҳувиллаб ётибди. Уларда тадбир ўтказиш, тарбиявий ишлар билан шуғулланиш на жамоа хўжаликлари, на маданий муассасалар раҳбарларининг эсига келмаётир.

Халқимизда инсон ибтидоси — иймон-эътиқод деган нақл бор. Мустақиллик туфайли ўз ихтиёримизни ўз қўлимизга олдик. Энди аждодлар қолдирган меросдан унумли фойдаланиш, шарқона тарбия усулларига риоя этиб ҳаётимизга мазмун бағишлашимиз лозим. Бу омиллар ҳар кунги, ўзаро бир-биримизга бўлган ҳурмат, эътиборда, мулойимлик билан бўлган муомалада, билимларни пухта эгаллашда, Ватанимизга бўлган меҳр-муҳаббатда, садоқатда, уни ҳар қандай нохуш гаплардан, ножўя қарашлардан асрашда ўз ифодасини топмоғи керак.

Маънавиятимиз баркамол бўлиши учун жойларда клублар, кутубхоналар иши қайта жонланиши, мактаб, ўқув юртлари, маҳаллаларда ташкилий-тарбиявий ишлар бугунги кун талаблари даражасида изга солиниши, турмушимиз мазмунига путур етказувчи иллатлардан холи бўлишимиз лозим.

Саидвали ҲАСАНОВ,
журналист.

НАВОИЙ ВА МУСИҚА

МУХТОР Ашрафий номидаги Тошкент давлат консерваториясида ҳазрат Алишер Навоийнинг таваллуд кунига бағишланган кеча бўлиб ўтди. Кечани очган консерватория ректори Офелия Юсупова Навоий ижоди ва ўзбек мусиқа санъати тарихи хусусида гапириб берди. Шунингдек, кечада бастакорлар Сайфи Жалил, Мирсодиқ Содиқов, Мутаваккил Бурхонов, Рустам Абдуллаевларнинг Навоий асарлари асосида яратган қатор асарлари хусусида сўз борди.

Шу куни Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист, профессор Қувонч Усмонов дирижёрлигида симфоник оркестр янги мусиқа асарларини ижро этди.

Ҳасан ИБРОҲИМОВ.

ЭНГ ЯХШИ ДАРСЛИКЛАРГА МУКОФОТЛАР

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги лотин имлосида янги дарсликлар яратиш йўлида кенг кўламли маърифий тадбирларни амалга ошириб келмоқда. Шу усулда янги алифбени тузиш бўйича амалга оширилаётган ишлар ҳам эътиборга сазовордир.

Бунда, шубҳасиз, вазирлик томонидан эълон қилинган очиқ танлов муҳим аҳамият касб этди. Вазирликдан маълум қилишларича, бу танловга биринчи синфлар учун 20дан ортиқ дастур, дарслик ҳамда методик қўлланмалар тақдим қилинди.

Янги йил арафасида бу ижодий имтиҳонга якун чиқарилиб, танлов ғолиблари аниқланди. Дарслик ва бошқа қўлланмаларнинг лотин имлосидаги янги алифбеда яратилишига ғоят катта масъулият билан ёндошилганлиги танлов ҳайъати томонидан алоҳида кўрсатиб ўтилди. Муаллифлардан Қ. Абдуллаева, К. Қосимова, С. Фузаиловларнинг «Она тили» дастури, О. Шарофиддинов, Қ. Абдуллаева, С. Маъруфжоноваларнинг «Она тили» («Гулшан») дарслиги биринчи ўринни эгаллади. «Алифбе» («Шодлик») дарслиги ҳам танловда юқори баҳоланди ва пул мукофотлари билан тақдирланди.

Шохрух АЛИАКБАРОВ.

ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ УСУЛЛАРИ АСОСИДА

Бурноғи йили «Таълим ўзбек тилида олиб борилмайдиган синф (гуруҳ)ларда ўзбек тили ва адабиётини ўқитиш концепцияси» қабул қилинган эди. Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги томонидан тасдиқланган бу йўриқнома бўйича тил ва адабиёт ўқитишнинг замонавий усуллари асосида қатор дарслик ва қўлланмалар юзага кела бошлади.

Шу ўринда «Ўзбек тили ва адабиёти» деб номланган ўқув дастурини алоҳида кўрсатиб ўтиш жоиздир. Мазкур дастур қатор янги дарслик ва қўлланмаларни босмага тайёрлаш учун кенг йўл очиб берди.

Айни вақтда ўзбек тили таълимини амалга ошириш билан боғлиқ муҳим нашрлар юзага келди. Бу ишларга республика Таълим марказидаги ўзбек тили бўйича илмий-методик кенгаш бошчилик қилди.

«Ўзбек тили ва адабиётидан ўқув фильмлари» деб номланган видеокассеталар тайёрланди. Бундан ташқари «Мусиқали ўзбек тили таълими» ўқув кассеталари методик қўлланмаси яратилди.

«Ноанъанавий дарс ишланмалари» деган методик қўлланмада ўқитувчиларнинг энг яхши иш тажрибалари умумлаштирилди. Шунингдек, илғор педагогик тажриба намунаси сифатида рус синфлари учун «Ўзбек тили ва адабиётидан тест материаллари» китобчаси босилиб чиқди.

Ҳозир босмага тайёрланаётган расмли ўзбек тили китоби эса ўзбек тилини мустақил ўрганувчилар учун яхши қўлланма бўлиб хизмат қилади.

Акбар АЛИЕВ.

УМИДЛИ ЁШЛАР

ИҚТИДОРЛИ ўқувчилар ўртасида турли фанлар бўйича туман, шаҳар, вилоят ва республика олимпиадаларини ўтказиш яхши натижалар беряпти. Аксарият ҳолларда уларнинг ғолиблари орадан қисқа вақт ўтмаёқ фанимиз равнақида, ҳаётни юксалтиришда ўзларининг самарали улушларини қўшмоқдалар.

Ўтган йилнинг декабрь ойи ўрталарида Ангренда шаҳар фан олимпиадалари бўлиб ўтди. Унда билимлари зукко бўлган 50 ўқувчи вилоят фан олимпиадаларида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритди. 11 январда Тошкент вилояти бўйича ўтказилган олимпиадаларда ангренлик ўқувчилар 6 та биринчи, 5 та иккинчи, 3 та учинчи ўринни эгаллашга муваффақ бўлдилар. 12-мактаб ўқувчиси К. Костецкий давлат ҳуқуқлари асослари, 5-мактаб ўқувчиси С. Ўролова рус тили, 12-мактаб ўқувчиси Г. Садриддинова немис тили фанидан ғолиб чиқишиб, республика олимпиадасида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритишди.

Ангрендаги ўзбек — турк лицейи талабалари ҳам турли олимпиадаларда қатнашиб келишмоқда. Агар улар 1996 йилда вилоят миқёсида ўтказилган беллашувларда 14 та совринли ўринни қўлга киритишган бўлса, бу йил 27 та мукофотли ўринга сазовор бўлишди. Она тили ва адабиётидан И. Явмитов, тарихдан Х. Норбоев, географиядан Б. Мирзаев, математикадан Б. Маҳмудов, кимёдан О. Турсуновлар мамлакат олимпиадасида қатнашиш ҳуқуқини берадиган йўлланма эгаси бўлишди. Бундай ютуқларга эришишда лицей мудирлари Б. Асқаров ва Г. Аккурт, ўқитувчилардан З. Комилов, И. Аъзам Қоя, Х. Оққоя, К. Ҳатамов, Э. Демирдалич, М. Турдиалиева ва бошқа мураббийларимизнинг хизматлари каттадир.

Тоҳир ВАҚҚОСОВ,
Ангрендаги ўзбек-турк лицейининг 11-в синф толиби.

Саҳоват

«ТЕЗ ЁРДАМ»ГА СОВҒА... БИТТА МАШИНА!

Ийдур-рамазон арафасида Чиноз туман «Тез тиббий ёрдам» бўлимига Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган «Дамас» автомобили совға қилинди. Шу куни «Тез ёрдам» бўлимига шифокорлар, ҳамширалар, бўлим жамоасининг аъзолари йиғилдилар. «Тошвилоятавтотеххизмат» корхонасидан «Совға» деб ёзилган ва байрамона безатилган машинанинг кириб келишини йиғилганлар қарсаклар билан кутиб олдилар. «Тошвилоятавтотеххизмат» корхонаси директори Эркин Обидов машина калитини «Тез тиббий ёрдам» бўлими бошлиғи Зуҳра Аълоевага топширди.

Тез ёрдам бўлимига «Дамас» автомобили топшириш тантанасида туман ҳокими Э. А. Бердиев иштирок этди.

— Бугун жамоамиз қувончи чексиз, — деди бўлим бошлиғи Зуҳра Аълоева. — Янги «Тез ёрдам» машинаси шифокор ва бемор учун барча қулайликлар билан жиҳозланган. Ҳатто, анчагина миқдорда дори-дармонлари ҳам бор. Буларнинг барчаси учун чинозлик шифокорлар номидан «Тошвилоятавтотеххизмат» корхонасига миннатдорчилик билдирамиз.

Янги «Тез ёрдам» машинаси Чиноз шаҳри, Янги Чиноз, шунингдек, «Ўзбекистон», «Йўлтушган», Охунбобоев номли жамоа хўжаликларида истиқомат қилаётган аҳолига хизмат қила бошлади.

Орзиқул МАЪМУРОВ.

СУРАТЛАРДА: совға автомобилини топшириш пайти ва «Тошвилоятавтотеххизмат» корхонаси директори Э. Обидов.
А. РАҲИМОВ суратлари.

Фармонлар ва қарорлар ижроси изидан

НАЗОРАТ — ҲАРАКАТЛАНТИРУВЧИ КУЧ ДЕМАКДИР

БОЗОР иқтисодиётига ўтиш жараёнида назорат инспекцияси зиммасига жуда масъулиятли вазифалар юклатилган. Республикамиз, хусусан вилоятимиз халқ хўжалигининг барча йўналишларидаги ишларнинг бориши, ислоҳотларнинг қай даражада амалга оширилиши, бошқарув тизимларининг фаолияти, меҳнатга бўлган муносабат, аҳоли яшаш тарзи билан боғлиқ муаммолар — ҳаммаҳаммасини вилоят назорат инспекцияси назорат қилиб боради.

Ана шу мураккаб бурчимизни бажаришда Президент фармонлари ва ҳукумат қарорлари бош дастурларимиз ҳисобланади. Яъни, аниқ бир фармонга ёки қарорга суянган ҳолда тегишли тармоқда шу ҳужжатнинг ижросини чуқур ўрганамиз. Бу ҳаракатимиз жойларда меҳнат интизомини мустаҳкамлашга, хўжасизликка барҳам беришга, лоқайдликнинг олдини олишга бюджет, молия маблағлари, моддий бойликларидан оқилона фойдаланишга умуман халқ ва ҳар бири инсон манфаатига хизмат қилишга қаратилган.

Шу жиҳатдан олганда, 1996 йил вилоят назорат инспекцияси учун анча самарали бўлди. Жойлардаги ташкилотларимиз билан деярли 800 марта турли назорат тадбирлари ўтказилди. Шулардан 282 таси республикамиз Президенти фармонлари, 285 таси Вазирлар Маҳкамасининг, 229 таси вилоят шаҳар ва туманлар ҳокимлари қарорларининг ижроси бўйича амалга оширилган текширишлардир.

Шуни айтиш керак-ки, инспекция ходимларининг бу жараёнда аниқланган камчиликлари бесамар кетмади. Улар вилоят, шаҳар ва туманлар ҳокимликларида, корхоналар, жамоа хўжаликларида, ташкилотларда ўз вақтида кўриб чиқилиб 465 нафар мансабдор шахс жавобгарликка тортилди, 57 шахс вазифасидан бўшатилди. Прокуратура идораларига юборилган 87 ҳужжатнинг 29 таси бўйича жиноий иш қўзғатилди. Текширишлар жараёнида камомад, ўғирлик, нобудгарчилик, ҳисобга олинмаган моддий бойликлар ва пул маблағлари туфайли вилоят халқ хўжалигига 13 миллион 994,8 минг сўм зарар етказилгани аниқланди.

Назоратчи ходимлар саъй-ҳаракатлари билан ўтган йилнинг ўзида зиён кўриб ишлаётган 46 корхона ҳамда самарасиз ишлаётган тизимлардан анчагинасининг фаолияти тўхтатиб қўйилди. Шуниси эътиборга лойиқки, назоратчилар бозор муносабатларининг жадаллашувини таъминловчи, ислоҳотларни янада чуқурлаштиришга қаратилган қатор амалий таклифлар билан ҳам ҳокимликларга яқиндан ёрдам бермоқдалар. Уларнинг, айниқса, жойларда меҳнаткашлар хатларига бўлган муносабатни ўрганиш юзасидан олиб бораётган ишлари, кишиларни ижтимоий ҳимоялаш соҳасидаги ғамхўрликлари туфайли аҳоли турмуш тарзидаги кўпгина муаммолар ижобий ҳал этилмоқда.

Халқимизда ишон, лекин, назоратни бўшаштирма, деган нақл бор. Юртбошимизнинг «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора тадбирлари тўғрисида»ги фармони бўйича жойларда ўтказилган текширишлар ер участкалари сотишда, хусусий ва кичик корхоналар ташкил этишда жиддий камчиликлар мавжудлигини кўрсатди. Назорат ўтказилгандан кейин бу ишлар тезлашиб, аҳолига 129 та ер участкалари сотилди, 290 та хусусий ва кичик корхоналар рўйхатга олинди. 2000 та иншоот биржа ҳамда кимошди савдоларига қўйилиб, шундан 1245 таси 228 миллион 604 минг сўмга сотилди.

Айни пайтда, биз текширувлар жараёнида Олмалиқ, Ангрен, Оҳангарон ва Чирчиқ шаҳарларида, Қуйичирчиқ ва Пискент туманларида бирорта ҳам уй-жой қуриш учун ер майдонлари сотилмаганлигини аниқладик. Бу ҳудудлар ҳокимликлари ислоҳотларнинг туб моҳиятига тўлиқ тушуниб етмаганликлари кишини афсуслантиради, албатта.

Маълумки, кейинги йиллар мобайнида республикада фермерлик ҳаракатини кенгайтиришга бир мунча эътибор ортди. Зеро, деҳқон-фермер хўжаликлари ва хусусийлаштирилган фермалар манфаатларини ҳимоя қилиш мунтазам равишда Президентимиз эътиборида бўлиб келмоқда. Хусусан «Чорвачиликда ислоҳотларни такомиллаштириш ҳамда деҳқон (фермер) хўжаликлари ва хусусийлаштирилган фермалар манфаатларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги фармонининг ижроси ҳамда қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш бўйича қилинган ишлар натижасида вилоятдаги мавжуд 2280 та деҳқон-фермер хўжаликларида йил мобайнида 1260 тонна гўшт, 3780 тонна сут, 4700 дона тухум, 1343 тонна картошка ва 16348 тонна сабзавот етиштирилди.

Айни пайтда бир қатор фермерларга жойларда етарли ёрдам кўрсатилмаяпти. Бу ҳақда шу йил 27 январь куни республика Президенти Ислом Каримов раислигида Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган йиғилишда ҳам алоҳида гапирилди. Фермерларни, деҳқон-фермер хўжаликларини керакли техника, минерал ўғитлар, сув ва бошқа моддий ресурслар билан таъминлашда ҳокимликлар жон куйдирмаётганлиги, лоқайд муносабатда бўлаётганлиги, бунинг оқибатида кўплаб фермерлар фаолиятини тўхтатиб қўяётганлиги қайд қилинди.

Худди шундай камчиликлар ва нуқсонлар бизнинг вилоятимизда ҳам мавжудлигидан кўз юмиб бўлмайди. Бундай ҳоллар Бўка, Зангиота ва Тошкент туманларида содир этилганлигини биз аниқладик. Айрим фермерларга шундан кейин ёрдам кўрсатиш жонланди.

Кам таъминланган оилаларни моддий қўллаб-қувватлаш, пенсия ва нафақалар миқдорини ошириш, маҳалла ҳайрия жамғармаларининг ташкил этилиши, болаликдан ногиронларга, қарияларга ва меҳнатга лаёқатсиз фуқароларга нафақалар тайинлаш каби қарорларнинг жойлардаги ижроси билан ҳам назоратчилар изчил шуғулланиб боришмоқда. Бу соҳалардаги камчиликлар ўз вақтида кўрсатилиб уларни бартараф этиш юзасидан чоралар белгиланди. Хусусан, ўтган йилнинг май, июнь ойларида 20 мингдан ортиқроқ ижтимоий нафақа олувчи, болаликдан ногиронлар, меҳнат стажига эга бўлмаган фуқароларнинг шахсий ишлари текширилди. Айрим ҳолларда пенсия тайинлашда муддатларнинг бузилганлиги, нафақа миқдорининг белгилангандан ортиқ эканлиги, керакли ҳужжатларнинг етишмаслиги каби қатор камчиликлар маълум бўлди. Бундай нуқсонлар юзасидан йиғилиш ўтказилиб аҳволни тузатишга қаратилган чоралар кўрилди.

Текширишлар шуни кўрсатдики, вилоят бўйича ҳозирги кунда 37 нафар ёлғизлар уй-жой билан, 280 нафар ёлғизлар эса кўмир ёқилғиси билан таъминланмаганлар. Шундай кишилардан 230 нафарининг хонадонлари таъмирлашга муҳтож. Айрим туманларда ёлғиз яшовчи пенсионерларга ўта бепарволик муносабатида бўлишгани, айниқса, ачинарлидир. Ана шундай эътиборсизликлари, кўзбўямачиликка ҳамда қўпол хато ва камчиликларга йўл қўйганликлари учун Оққўрғон ва Ўртачирчиқ туманлари ижтимоий таъминот бўлимлари бошлиқлари эгаллаб турган лавозимларидан озод қилиндилар. Бундан ташқари, 12 нафар масъул ходимнинг ойлик маошларидан жарималар ушлаб қолинди.

Вилоят назорат инспекцияси моддий ёрдамни ўз вақтида ва тўғри тўлашни ташкил этиш билан боғлиқ масалалар бўйича ҳам ўз-ўзини бошқариш идораларида текширувлар ўтказди. Шуни айтиш керакки, жойларда ана шу соҳада жиддий хатоларга йўл қўйилган. Айрим маҳалла фуқаролар йиғинлари оқсоқоллари кам таъминланганларга маблағ ажратиш ўрнига таниш билишларини қўллаб-қувватлашга ружу қўйганлар. Шундайлардан 7 таси бўйича иш прокуратурага оширилди.

Фаолиятимизда республика Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 9 мартдаги «Ёқилғи энергетика ресурсларидан фойдаланиш қоидаларини бузганлиги учун иқтисодий жазоларни қўллаш тўғрисида»ги қарори юзасидан ўтказган текширишлар ҳам алоҳида ўрин тутади. Бу жараёнда биз вилоятнинг кўпгина корхоналарида турли суиистеъмол ҳолларини, яъни ўғирлик, нефть маҳсулотларининг сифатини бузиш, уларни талон-тарож қилиш каби иллатларга дуч келдик. Айни пайтда, ёқилғи қуйиш шоҳобчаларида республика ҳукуматининг ўтган йилги «Нақд пул маблағлари эмиссиясини қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори вилоятда талаб даражасида бажарилмаётганлиги ҳам маълум бўлди. Жумладан, Янгийўл туманидаги М. Ч. Ж. «Вертех—ОЙЛ»га қарашли шундай шоҳобчада 8019 сўмлик савдо қилинган бўлсада, назорат касса аппаратидан 3310 сўм ўтказилган, холос. «Хон-Чорба» хусусий фирмасига қарашли ёқилғи шоҳобчасида 194 минг сўм тушум узоқ муддат банкка топширилмаганлиги аниқланди. Тошкент туманидаги «С. Лола» хусусий фирмасига қарашли шоҳобча эса 85 минг сўмлик тушумдан 46,2 минг сўмини банкка туширган, холос. Текширув натижалари бўйича инспекция ҳужжатлар тайёрлаб, тегишли муассасаларга чора кўриш учун юборилди.

Биз, Республика Вазирлар Маҳкамасининг «Республикада савдони эркинлаштириш тўғрисида»ги ҳамда «Ўзбекистон республикаси ҳудудида тамаки маҳсулотлари ва спиртли ичимликларга акциз маркаларини жорий этиш таркиби тўғрисида»ги қарорларининг ижросини таъминлаш борасида ҳам текширишлар олиб бордик. Бу борада шаҳар ва туманлар ҳокимликлари савдо хизматини яхшилаш юзасидан режалар ишлаб чиқишганлиги, дастурлар тайёрлашгани, албатта, эътиборга лойиқ. Лекин, бу қарорлар ҳам етарли даражада бажариляпти, деб бўлмайди. Кўпгина шаҳар ва туманларда аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашда узилишлар мавжуд, пештахталар халқ истеъмол моллари билан етарлича тўлдирилмаяпти, келтирилган маҳсулотлар ўз вақтида харидорларга етказиб берилмаётир.

Вилоятдаги 5 та бозор, 5 омборхона, 8 савдо шоҳобчалари, 7 та дорихона ва 29 та жисмоний шахслар расталари текширилиб, шулардан 38 ҳолатда 1 миллион 218 минг сўмликдан ортиқ сифатсиз маҳсулот аҳолига сотилаётгани аниқланди, 39 ҳолатда эса 2 миллион сўмликдан зиёд маҳсулотлар сертификат маромига тўғри келмаганлиги учун савдодан олиб ташланди.

Аҳолига савдо шоҳобчаларида озиқ-овқат маҳсулотларини етарли таъминламаслик ҳоллари вилоят матлубот ҳиссадорлик жамиятлари тармоғида ҳам мавжуд. Шу тизимдаги 2053 та савдо шоҳобчаларидан 46 тасида назорат касса машиналари ўрнатилмаган, 8 тасида эса улар ишламаяпти. Оққўрғон, Чиноз, Қуйичирчиқ туман матлубот жамиятларига нисбатан бундай камчиликларга йўл қўйганликлари учун маъмурий чоралар кўрилди.

Ўтган йили «Халқ хўжалигида ҳисоб-китобларни ўз вақтида ўтказилиши учун корхона ва ташкилотлар раҳбарларининг масъулиятини ошириш борасида чора-тадбирлар тўғрисида»ги ҳамда «Тўлов интизомини ва ўзаро ҳисоб-китоблар тизимини мустаҳкамлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонларнинг бажарилишини таъминлаш борасида ўтказилган текширишлар ҳам бу соҳаларда бир мунча ишлар амалга оширилганлигини кўрсатди. Айни пайтда уларнинг ижроси суст бормоқда. Ана шундай лоқайдликка йўл қўйган раҳбарлардан бир нечаси текширувимиз натижасига кўра маъмурий жавобгарликка тортилди.

Фармонлар, қарорларнинг бажарилишини таъминлашда йўл қўйилган бундай жиддий камчиликлар бизни янада сифатли ишлашга, талабчанликни яна ҳам оширишга даъват этади. Биз буни унутмаган ҳолда, инсон манфаатлари йўлида янада ҳам чуқур масъулият билан фаолият кўрсатишга, жойларда халқ хўжалигининг барча тармоқлари бўйича назоратни кучайтиришга астойдил ҳаракат қилаверамиз.

Бахтиёр ҒОЗИХОНОВ,
вилоят ҳокимлиги назорат инспекцияси бош мутахассиси.

Тадбиркорлар қишлоқ хўжалиги ривожининг дарғалари

ДЕҲҚОНИ ТЎҚ ЮРТНИНГ ХАЛҚИ ҲАМ ТЎҚ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 27 январда бўлиб ўтган йиғилишини ойнаи жаҳон орқали миллионлаб инсонлар тинглашди. Қайси касб эгаси бўлишимиздан қатъий назар йиғилишнинг асл моҳияти қишлоқ аҳлига, деҳқонга нисбатан адолатсизлик, тўраларча муносабатлари тубдан ўзгартиришга қаратилгани билан кишини қувонтирди.

Шу муносабат билан деҳқон фикрини билиш, юрак дардини тинглаш мақсадида Янгийўл туманидаги «Халқобод» жамоа хўжалигида бўлиб 5-6 йилдан бери фермерлик қилиб келаётган Аминжон СОЛИЕВ билан учрашиб, суҳбатлашдик.

— Давлатимиз раҳбарининг бутун фаолияти, Вазирлар Маҳкамасининг юқоридаги йиғилиши бутун руҳи билан деҳқонга қайишаётганидан далолат беради. Чиндан ҳам истиқлолимизнинг дастлабки кунлариданоқ пахтакору чорвадорларга, ғаллакору соҳибкорларга, боғбону сабзавоткорларга ғамхўрлик қилиш давлат сиёсатининг муҳим йўналишларидан бири бўлиб қолди. Бизга ўхшаш фермер-деҳқонлар баракали ижодий меҳнат қилишимиз учун барча шарт-шароитларни яратиш йўлида салмоқли ишлар қилинмоқда.

Менинг ўзим 1991 йилдан бошлаб, биз учун нисбатан янгилик бўлган — хусусий мулкдор бўлиб ишлаш ҳавасим қўзғаб, фермерликни бошлаб юбордим. Хўжаликдан 14,5 гектар ер олиб «Меҳнат» деб номланган фермер хўжалигимда боғбон-соҳибкорлик қила бошладим. Менда фойдаланиладиган ер майдони 12,8 гектарни ва ариқ-зовурли яна 1,2 гектарни ташкил этади. 6,3 гектарлик боғни хусусийлаштириб олаётганимда у ердаги кўчатлар бир йиллик навниҳоллар эди. Барини серҳосил, яхши навларга пайванд қилиб чиқдим. Қўшимча шафтоли, гилос кўчатлари ўтқаздим. Қолган ерларни 2 гектарига сабзавот, салкам 4 гектарига буғдой экдим. Ўтган йили 1 гектар боғдан 14 тонна сара мева ҳосили, 21 центнердан буғдой ҳосили олишга эришдим. Еримиз шўрхок бўлгани учун, мана шу кўрсаткич яхши натижа ҳисобланади.

Хўжалигимизда 11 та деҳқон-фермерлар бор. Яқин-яқинларгача ҳам туманда ўзимизнинг иттифоқимиз (уюшмамиз) мавжуд эди. Айрим кимсаларнинг ғавғоси туфайли иттифоқимиз парокандаликка учради. Шундай бўлсада ўзимиздагиларнинг аъзолар билан ора-чора учрашиб, фикрлашиб турамиз, бир-биримизга кўмаклашиб, зарур маслаҳатларимизни аямаймиз. Менда 1-2 техника бор, бошқаларда ўғит ё яна бошқа нарса — биз бир-биримизни қўллаб-қувватламасак ҳеч нарсага эришолмаймиз.

Деҳқон даласида тер тўкиб ишласинми, техника излаб зир югурсинми ёки маҳсулотни сотиш билан банд бўлсинми. Ахир у ҳаммасига улгура олмайдику. Ҳозирча, давлат томонидан бу долзарб масалалар ечимини топгунча мавжуд муаммолар устида ўзимиз бош қотиришимизга тўғри келади.

Қишлоқ хўжалик маҳсулоти тезда эгасига етказиб берилмаса кўп ўтмай бузилади, бутун меҳнатимиз сувга оқиб кетади. Шунинг учун ҳаммамизнинг маҳсулотимизни кўтара оладиган харидорларни биргаликда излаймиз. Бир-иккита фермернинг 50-60 тонналик маҳсулоти билан иш битмайди, бу иш кенг қамровли бўлиши зарур. Бухгалтерия-ҳисобот ишларини ҳам ягоналаштиришни кўзлаб турибмиз.

Уч йилдан бери олма, шафтоли ва гилослардан яхши ҳосил оляпмиз. Маҳсулотларимизни ўзимиз мустақил равишда сотамиз. Бошида насияга бериб қуйдик. Куйганда биз куйдик, биров «аҳволинг қалай» демади. Бахтимизга яхши қарорлар чиқиб, маҳсулотнинг ярим пули ўтказилгунча мол бериш тақиқлаб қўйилди. Бўлмаса винзавод, консерва заводларига бебилиска даромад келтириб, ўзимиз хонавайрон бўлиб юраверар эдик.

Мана бир мисол, бурноғи йили 50 тонна помидорни консерва заводига топширган эдим, бир тийин ҳам ололмадим, ўшанда у камида 50 минг сўм бўларди. Бу пулларга эҳе қанча ишлар қилиб юборган бўлардим, ҳозир эса ўша помидорнинг пули икки банка томатнинг нархига тўғри келиб турибди. Шу ҳам инсофданми?

Техника — деҳқоннинг энг нозик масалаларидан бири. Сотиб олай деса нархи осмонда, ёллаб ишлатай деса, нақд пул бўлмаса? «Чорвасервис»нинг мутлақо ёрдам бермайди. Тўғри, бир тузумдан иккинчисига ўтилаётганда бундай қийинчиликлар бўлиши табиий.

Фикримча бундан буён фермерларга техника билан хизмат кўрсатадиган кичик корхоналар ташкил этиш керак. Майли, кредитлар олиб, ишни юргизиб юборса, биз билан бақамти иш олиб борса, ютади. Техникадан техниканинг фарқи бор. Ҳозир хорижий техника нега деҳқонни ўзига мафтун этади? Негаки улар маҳсулотини бозор учун тайёрлайди, иши унумли, сифатли ва ёқилғини кам сарфлайди. Бу айни деҳқон дилидаги техника. Лекин, нархи қиммат. Шундай бўлиши ҳам керакда. Биргина мисол, битта чет эл плугини кўрдим, кесгичи жуда ётиқ қилиб ишланган экан, ерни чопса худди ағдариб қўйгандек қилиб кетади. Ишонасизми, ёш боладек қувониб кетдим.

Фермер хўжалигимиз оилавий бўлиб, эр-хотин ва тўрт фарзандим билан ишларни бошқариб борамиз.

Ниятим, келгусида қайта ишлаш корхонасини ташкил этиш. Маҳсулотларни эгасига соз ҳолда етказиш илинжида уни тишингизнинг кавагида асрагандек авайлаб сақлаш зарур. Шунинг учун ғишт, шифер, тахта каби қурилиш материалларини тайёрлаб қўйганман. Насиб этса маҳсулот сақлайдиган омборхона қуриб, устида эса қайта ишлаш цехи барпо этаман. Олма повидлоси, гилос, шафтоли шарбатлари тайёрлаймиз. Нимага талаб бўлса, ўшани ишлаб чиқарамиз. Буни бозорнинг ўзи кўрсатади. Истеъмолчининг талаби ўрганиб борилмас экан, бозор-бозор бўлмайди.

Деҳқон меҳнати самарадорлигига салбий таъсир кўрсатаётган сабаблар мажмуи агросервис ташкилотлари — техника, эҳтиёт қисмлар, ўғит, транспорт хизмати кўрсатувчи ташкилотларнинг ўз ҳукмларини ўтказишга интилишлари билан боғлиқ. Муваффақиятли, мустақил иқтисодий фаолият юритадиган хўжаликларнинг айланма маблағлар билан таъминлаш борасида ҳам тўрачилик, сансаларлик ва бошқа тўсиқлар мавжуд. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотиб олувчилар уларни қачон вақтида тўламай келаётганликлари деҳқонларнинг моддий манфаатдорлигига кескин зарба беряпти.

Бизни яна бир нарса жуда қизиқтиради. Давлатдан сотиб олинадиган жамики нарсаларнинг нархи баланд. Етиштирилган маҳсулотимизга ўзлари нарх белгилаб, сотиб олишади. Натижада деҳқон харажатини ҳам қоплай олмасдан зарар кўриб, қарздор бўлиб қолмоқда. Шунинг учун ҳам борки, деҳқонлар қайси нарсани қарздан сотиб олишлари ҳам қатъий чегаралаб қўйилган. Бу эскича иш юритишнинг ўзгинасику!

Ҳозирги кунда шартнома асосида иш юритиш яхши йўлга қўйилган. Фермер шартнома асосида маҳсулот сотса 60 кун ичида қарзини 100 фоиз олиши керак. Агар деҳқон бирор жойдан ўғитми, ёнилғими, эҳтиёт қисмлар сотиб олиб, 60 кун ичида пулини тўламаса, ҳар бир кунига 0,2 фоиз миқдорда жарима тўлашга мажбур.

Қисқаси, деҳқон (фермер) хўжалиги соҳасида ижобий ўзгаришлар юз беришига умид боғлаган ҳолда янги йил ҳосилига замин ҳозирламоқдамиз. Қишлоқ хўжалигида олиб борилаётган ислоҳотларимиз кутилган натижани бермаса, умумиқтисодиётда ўзгаришга эришиш қийин, деб юртбошимиз бекор айтмадилар. Зеро, бизнинг ризқ-рўзимиз қишлоқ билан боғлиқ. Саноат корхоналаримизнинг кўп қисми қишлоқларда етиштириладиган хом ашё асосида ишлайди. Буни эса унутишга ҳаққимиз йўқ! Эскидан бир ҳикмат бор «Қайси юртнинг деҳқони тўқ, фаровон ҳаёт кечирса, ўша юрт халқи тўқ-фаровон бўлади».

Суҳбатдош: Миржалол МИРАЛИЕВ.

«КАМОЛОТ»НИНГ КАМОЛИ

ДЕҲҚОН тирикчилиги ер билан. Лекин ер ўзининг ҳақиқий эгасини топгандагина бағрини очади, саҳийлик қилади. Ерни эъзозлаган инсонни эл эъзозлайди. Аксинча унга меҳр қўймаса, юзаки қараса, бундай деҳқоннинг ҳеч қачон бири икки бўлмайди. Бундайлар кам эмас. Жамоа хўжаликлари раҳбарлари «фермер бўламан», деб ариза берганларга ер ажратиб беришяпти. Тўғри, бериш керак. Аммо унинг деҳқончиликдаги тажрибаси, ерга муносабати, уддабуронлиги, ишга бўлган уқуви, изланувчанлиги ва ташаббускорлиги ҳисобга олинадими? Унда бу хислатлар етишмасачи? Ахир, уларнинг кўплари бошлаган ишларини охирига етказмай кетадиларку?

Ўша йиғилишда Президентимиз аниқ-равшан қилиб шундай дедилар: «Қишлоқ хўжалигида ўтказаётган ислоҳотларимиз кутилган натижасини бермаса, умумиқтисодиёт ўзгаришга эришиб бўлмайди». Бу сўзларнинг асоси яна ерга ва деҳқонга келиб тақалади. Демак, халқимизнинг эртанги равнақи менга ва менга ўхшаш юзлаб, минглаб кишиларга боғлиқ бўлади.

Абдурашид ака шу ҳаёллар оғушида ўзи деҳқончилик қилаётган далага етиб келди. Машинадан тушиб, далага, саҳий заминга соғинч назари билан боқди. Бугун қуёш чарақлаб, нур сочиб турибди. Уч кун аввал ёққан қор эрий бошлаган, эрта куздаёқ, оби-тобида шудгор қилинган ердан буғ кўтариляпти. Демак, маҳаллий ва минерал ўғитлар тупроққа хамиртуруш бўлиб, уни кўпчитмоқда. Деҳқоннинг ердан кўнгли тўқ. Чунки, унга талаб қилинганини берган. Худо хоҳласа, жорий йилда кўзланган ҳосилни олади.

Биз Абдурашид акани дала бошида учратдик. Табиатан жуда хушчақчақ, ўрта бўйли бу йигит бошқараётган жамоанинг довруғи тумандагина эмас, вилоятда ҳам кенг ёйилган.

Фермер хўжалиги раҳбари билан саломлашар эканмиз, гап мавзуи ўз-ўзидан жамоанинг муваффақиятлари хусусида бўлди.

— Айтарли мақтагудек ишларимиз ҳали кам, — дейди камтарлик билан Абдурашид ака. — Аммо қатъий ишонч шуки, яна бир-икки йилда барча соҳаларда юқори рентабелликка эришамиз. Фойда бермайдиган соҳа қолмайди. Биз шунга интиляпмиз.

Фермер хўжалигининг муваффақиятлари талайгина. Лекин раҳбар буни айтишга истиҳола қиляпти. Шунинг учун хўжаликнинг иш фаолиятини ўзимиз таҳлил қилиб кўрдик.

Абдурашид ака 1992 йилда «Ачамайли» жамоа хўжалигидан 105 гектар ер олиб, 1 та ҳайдов, 1 та чопиқ тракторлари ва 60 нафар ишчи кучи билан мустақил фермер хўжалиги тузиб, ажралиб чиқди. Деҳқон-фермер хўжалигига «Камолот» номи берилиб, барча ҳужжатлар қонун талаблари даражасида расмийлаштирилди. Тўғри, ишлар дарров юришиб кетмади. Бир қатор тўсиқларга дуч келишди. Шундай бўлса ҳам Абдурашид аканинг ўзи айтгандай истиқболга бўлган ишонч туйғуси жамоага мадад бўлди. Қийинчиликлар енгиб ўтилди. Секин-аста ютуқлар қўлга кира бошлади.

— 1992 йилда бизга қарашли бўлган ернинг ҳосилдорлиги 23,5 центнердан ошмас эди, — деб ҳикоя қила бошлади у. — Мана, ўтган йили ҳар гектар ердан 32 центнердан ҳосил олдик. Шунинг учун мен бир нарсани қатъий айтишим керакки, ернинг ёмони бўлмайди. Ернинг кам ҳосилли бўлишига инсоннинг ўзи сабабчи. Ахир, ерга ҳеч нарса бермай, ундан юқори ҳосил талаб қилавериш инсофданми. Ернинг тили йўқ-ку, мен толиқдим, чарчадим, деса. Ҳақиқий деҳқон ер билан тиллаша олади. Шундай инсонларгина умумиқтисодиёт ривожига муносиб ҳисса қўша олади.

Ўтган хўжалик йилида биз ҳикоя қилаётган «Камолот» деҳқон-фермер хўжалиги 104 гектар майдонда деҳқончилик қилиб, жами тармоқлар бўйича 978,7 минг сўм соф даромад қилди. Пахта ҳосилдорлиги 32 центнерга, ғалла 80,4 центнерга, картошка 101,8 центнерга, пиёз 222,8 центнерга, полиз маҳсулотлари 200 центнерга етди. Барча соҳалар бўйича режа ошириб уддаланди. Жами даромад 3801557 сўмни ташкил этди.

Даромаднинг кўпайиши ишнинг кўзини билиб қилишга, сарф-харажатга боғлиқ. Абдурашид аканинг мутахассислиги ҳисобчи-иқтисодчи бўлгани учун ҳам буни яхши тушунади. Техникадан, ўғитдан, ишчи кучларидан самарали фойдаланиш туфайли маҳсулот таннархи йил сайин арзонлашмоқда. Жамоада 1 та ҳайдов, 2 та чопиқ, 1 та транспорт трактори, 1 та пахта териш машинаси бор. Отабой Йўлдошев, Ботир Абдураҳмонов, Фахриддин Эргашевлар бу техникалардан унумли фойдаланиш, ёқилғи ва эҳтиёт қисмларни тежаш қанчалик фойда эканлигини яхши билишади. Яқинда жамоа 750 минг сўмга янги чопиқ трактори сотиб олди. Аҳил жамоа шинам дала шийпонига эга. Ҳар йили дала шийпони атрофига экилган сабзавот ва полиз маҳсулотлари жамоа аъзоларини текин овқат билан таъминлаш имконини бермоқда. Далада иш бошланиши билан бу ерда ҳар куни икки марта қозон қайнайди. Шунинг учун ҳам дала шийпони бу жамоа аъзоларининг иккинчи уйларига айланиб қолган.

— Эришилаётган ютуқларнинг боиси нимада? — деган саволимизга фермер шундай жавоб қилди.

— Ютуқларимиз боиси аввало, аҳилликда. Ҳар қандай жамоада тотувлик, ўзаро ҳамфикрлик бўлмаса, у ерда барака бўлмайди. Иккинчидан, ҳар ким ўзи меҳнат қилаётган жойда нега меҳнат қиляпти, ким учун меҳнат қиляпти, нима фойда-ю, нима зиён эканлигини яхши билиши керак. Учинчидан, ҳар қарич ер эъзозда бўлиши лозим. Ва ниҳоят, раҳбар ортидан эргашган кишиларнинг ишончини қозонган бўлиши, улар орасида ўзига хос ҳурматга эга бўлиши ва уларнинг дардини ўз дарди, деб биладиган инсон бўлиши зарур. Мана шу жиҳатлар ютуқларимиз омили десам, муболаға бўлмайди.

Жамоа аъзоларининг даромадлари ва ойлик маошлари билан қизиқдик. Қаранг, ҳар бир ишловчининг йиллик даромади ўртача 25000 сўмни ташкил этибди ёки уларнинг ойлик маоши ўртача 2100 сўмга тўғри келаркан.

Бундан ташқари, жамоа аъзоларига иш ҳақи ҳисобидан арзон нархда салкам 25 тонна буғдой, 59 тонна маккажўхори дони, 34 тонна пиёз, 26 тонна картошка, 30 тонна полиз маҳсулотлари, 10 тонна сабзи тарқатилди. «Меҳнатдан келса бойлик, турмуш бўлар чиройлик», деганларидек жамоа аъзолари ҳозирги кунда иқтисодий танқисликни сезишмаяпти.

Жамоа аҳли ҳар бир юмушга Абдурашид ака бошчилигида маслаҳатлашиб киришишади. «Кенгашли тўй тарқамас» деганларидек, ҳар қандай муаммони кўпчилик бўлиб ҳал этишади. Мамат Худойқулов, Ҳикмат Худойқулов, Баҳодир Бўрибоев, Эркин Ҳайитбоев, Абдусамад Эшхўжаев, Равшан Эрназаров каби меҳнаткаш ва дилкаш инсонлар ҳар қандай муаммони вақтида ҳал этишга қодирдирлар.

Бу ерда ана шуни ҳам айтиш керакки, Бўка тумани ҳокимлиги ва жамоа хўжалиги раҳбарлари Абдурашид Қўшбоев бошлиқ жамоага ер ажратиб бериб хато қилмадилар. Чунки, ер ўзининг ҳақиқий эгасини топди.

Бўка туманидаги «Камолот» фермер хўжалиги бошлиғи Абдурашид Қўшбоев ўз халқи, ўз манфаати учун астойдил ҳаракат қилмоқда. Фермер ҳузуридан қайтар эканмиз, меҳнатга ҳақиқий меҳр қўйган Абдурашид аканинг келгуси ишларига омадлар тилаб, асло хорманг, дея хўшлашдик.

Эргаш ЙЎЛДОШЕВ.

Жамиятимиз мустақиллик манфаатларига монанд равишда ривожланиб бораётир. Ҳатто дунёқарашимиз ҳам ўзгаряпти. Ҳар бир инсон ўзгаряпти. Биз учун янги бўлган тушунчалар пайдо бўляпти. Жумладан, «Абадий дўстлик» деган ибора дунёга келди: дастлаб, Ўзбекистон билан Туркия ўртасида, сўнг Ўзбекистон — Қозоғистон — Қирғизистон республикалари ўртасида Бишкекда «Абадий дўстлик» тўғрисида махсус шартнома имзоланди. Умид қиламизки, қадим Туркистон ҳудудида жойлашган бошқа республикалар ўртасида ҳам «Абадий дўстлик» тўғрисида халқларимизнинг азалий орзу-умидларини ифодалаган шартномалар имзоланади.

Янги рукн: АБАДИЙ ДЎСТЛИК

Биз қуйида эълон қилмоқчи бўлган туркум мақолалар қадим замонлардан бери Туркистон заминида яшаб келаётган туркий лақай элати тўғрисида бўлиб, биз шу пайтгача улар тўғрисида фақат Шўро қомусларида берилган мухтасар маълумот воситасида танишмиз. Энди лақайлар билан яқинроқ танишиш, янги тушунчаларга эга бўлиш имкониятига эга бўляпмиз. Мустақиллигимиз шарофати билан туркий халқлар бир-бирларини қайта кашф этяптилар, дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлаяптилар.

Хуллас, «АБАДИЙ ДЎСТЛИК» рукни остида бундан кейин ҳам қизиқарли мақолалар бериб борамиз.

«ОТ МИНМАГАН ЭРКАКЛАР»

От — лақайларнинг доимий йўлдоши. От ҳар қандай оиланинг доимий аъзоси. Тенг ҳуқуқли аъзоси. Боқув мавсумида отларни келинчаклар парвариш қилишади: келинчак ширинсўз бўлади, меҳрибон бўлади. От меҳр-оқибатни унутмайди — келинчакнинг меҳр-муҳаббатини куёвига ошиғи билан қайтаради.

Отга ишқивозлик касали лақайга йўргакда юқади.

Соҳиби вафот этган лақай отларининг кўзларидан маржон-маржон ёшлар қуйилаверади; емга ҳам, сувга ҳам қарамай қўядилар ва охири ўзлари ҳам сулласи қуриб ўладилар.

Лақайлар отларни гўшти учун боқмайдилар. Агар сўйсалар-да фақат ҳаром ўлмасин деб сўядилар ва йиғлаб-йиғлаб дафн этадилар. Лақайлар отни «йўлдошим — жондошим» деб боқадилар.

Лақайда от минмаган эркак — эркак саналмайди. Қўли ҳалолланаётган, суннатга ёткизилаётган болакай, аввало, отга миндирилади: «Эркак бўлди!» дейдилар. «Эркак бўлган» болакай от каби азиз саналади.

Лақайлар орасида от ҳақида афсоналар жуда кўп. «Ғозий қизил» (Иброҳимбекнинг оти) тўғрисида ҳалигача тўлқинланиб сўйлайдилар; Арабистонда муҳожирликда яшайдиган мужоҳид саман оти Кўктошда ўрислар исканжасидан қандай қилиб олиб чиқиб кетганини, юз чақирим йўлни ўқдай учиб босиб ўтганини муборак Ҳаж сафарига борган элатдошларига ҳам кулиб, ҳам куйиб гапириб беради; «Туяқора» (Азизхўжа эшоннинг оти) жасорати эса худди кечагина рўй бергандек — ҳамон кўпчиликнинг кўз ўнгида турибди...

Лақайлар тўғрисида гап кетса, албатта, от мавзуси ҳам четлаб ўтилмайди. Лақайи отлар ҳақидаги юзакироқ тушунчани «Ўзбек Совет энциклопедияси»дан олиш мумкин:

«Лақай от зоти — салт миниладиган жайдари от зотларидир. Лақай қабиласи жайдари отларни узоқ вақт танлаб бориш ҳамда уларни Ўрта Осиёдаги ҳар хил (ёвмут, ахалтака, қорабайир ва б.) от зотлари билан чатиштириш натижасида етиштирган. Лақай отлари тоғли туманларда юк ташиш ҳамда салт миниш учун қулай. Тана тузилиши пишиқ, унча катта эмас, кўкракдор, сағриси кенг, оёқлари қотма; ранги, асосан, тўриқ, кўк, саман. Айғирларининг баландлиги 144 — 152 см., танасининг узунлиги 144 — 145 см., кўкрак айланаси 161 — 162 см. 2-3 ёшли тойлари пойгага ўргатиладилар...»

Бу «қомусий» маълумотни гўё «от минмаган эркак» тайёрлаганга ўхшайди. Негаки, 2-3 ёшли той ҳали «пойгага ўргатишга» ёшлик қилади. Уни «эркак бўлган» болакайлар салт минишга ўргатадилар. Пойгага эса (аниқроғи, улоққа) 4-5 яшар дўнон ўргатилади. Қолаверса, 2-3 ёшли «той» аллақачон ғўнон бўлади; у икки ёшга етгунча той бўлади. Хуллас, «ЎСЭ» маълумотини «от минмаган эркак» нашрга тайёрлабди, деб бекорга шубҳа билдирмадик. Шубҳанинг асоси бор.

Умуман олганда, лақай отлари Шўро замонида фақат олимларни эмас, ҳарбийларни ҳам муттасил қизиқтирган. 1924 йилда босқинчи қизил қўшин қароргоҳи «Лақайда 3718 бош от бор, шундан 2415 нафари ишга яроқли» деб қайд этади. Ўша қароргоҳнинг айғоқчилари эса 1925 йилнинг 14 апрель куни: «Янгибозорнинг

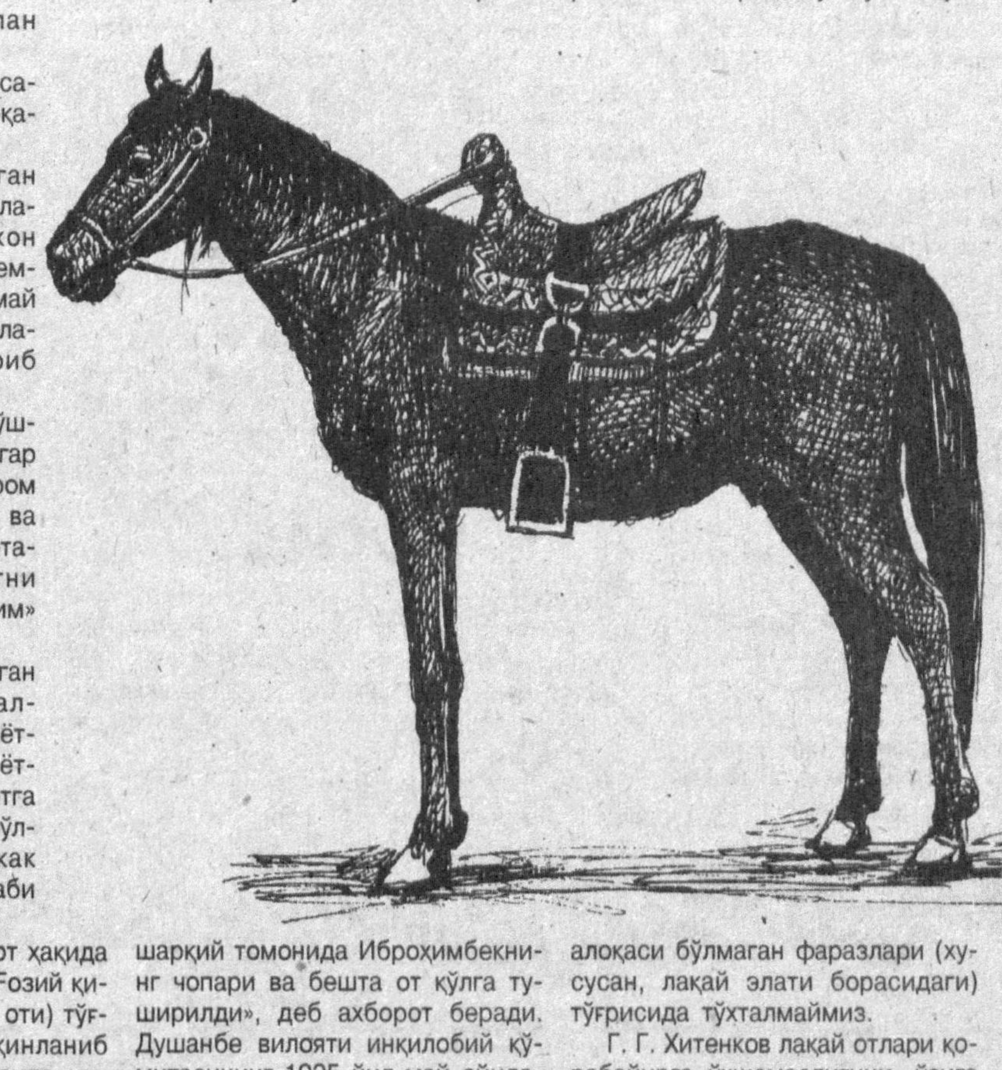

шарқий томонида Иброҳимбекнинг чопари ва бешта от қўлга туширилди», деб ахборот беради. Душанбе вилояти инқилобий қўмитасининг 1925 йил май ойидаги маълумотларига қараганда, «Душанбе вилоятида 10062 бош от бор» эди. Кўриниб турибдики, рақамлар ўртасида жуда катта тафовут мавжуд. Ваҳоланки, Душанбе вилоятида асосан лақайлар от сақлардилар. Эҳтимол, мужоҳидлар миниб юрган отлар дастлабки рўйхатга кирмай қолгандир? Қайдам.

Қисқаси, юқорида келтирилган баъзи бир ҳужжатлардан ҳам яққол маълум бўляптики, лақайларнинг отлари ҳам худди соҳиблари каби Шўро ҳукуматига сира тинчлик бермаган. Эътиқодлар тўқнашуви қонли тус олиб кетган 20-йилларда лақай отларининг гуноҳи — улар мужоҳидлар томонида эканлигида эди. Бу ҳолни тушуниш мумкин. Бироқ, Н. С. Хрушчев собиқ Иттифоққа ҳукмдорлик қилган 60-йилларда лақайлар қўлидаги барча отлар зўровонлик билан тортиб олиниб, Кўктош депарасидаги пастқам жойга ҳайдаб боргач ваҳшийларча отиб ташланганичи? Ўша машъум воқеа тўғрисида оташин элпарвар шоир Зикрулло Вали (худо раҳмат қилсин!) «Отмозорда кишнайди отлар» номли марсиясида бундай деб ёзган эди:

«Букун Лақай оти камёбдир,
Жаҳонгашта суворийлар йўқ.
Чорак аср ўтган бўлса ҳам,
Отмозорда садо берар ўқ.
Ўкинаман, қалбимда титроқ,
Қулоғимни йиртар фарёдлар.
Қотилларин лаънатлаб ҳамон
Отмозорда кишнайди отлар".

Лақай отлари ҳатто қушхоналарга ҳам сиғмайди. Афтидан, маҳаллий халқ от гўштини истеъмол қилишдан ўзини парҳез қилади; музлатиб, Москвага жўнатайлик дейишса, руслар ҳам истеъмол қилишмайди... Қарабсизки, отларни тўдалаштириб отмозорда отиб ўлдиришдан бошқа чорани тополмайдилар.

Отмозор фожиаси рўй бергунча Шўро олимлари лақайи отлар масаласида роса талашиб-тортишадилар. Улар орасида масалага хийла холис ёндошганлари ҳам, масалани «синфий нуқтаи назардан» ёритганлари ҳам бор. Биз айримларининг фикр-мулоҳазалари билан таништириб ўтамиз. Шўравий олимларнинг ушбу мавзуга алоқаси бўлмаган фаразлари (хусусан, лақай элати борасидаги) тўғрисида тўхталмаймиз.

Г. Г. Хитенков лақай отлари қорабайирга ўхшамаслигини, ўзига хос зот эканини эътироф этган ҳолда «авлоди мўғулларнинг отларига бориб тақалади» деб фол очади. Ўз фикрини исботлаш учун лақайи отларга хос хусусиятларни бошқа от зотларига хос бўлган хусусиятлар билан таққослаб кўради ва: «Ўтган давр мобайнида улар чатиштирилган ёки бевосита ўшалардан тарқалган бўлиши мумкин», деб хулоса чиқаради. Бундай хулоса «от минмаган эркаклар»ни ҳам қониқтирмайди. Чунки, оддий китобхон ҳам ўзича тажриба ўтказиб, олимона мужмал хулоса чиқариши қийин эмас. Бунинг учун от тўғрисида ҳар хил илмий маълумотлар баён этилган махсус адабиётларни титкилаб ўтириш шарт эмас, фақат «Энциклопедик луғат» (Тошкент — 1988 йил) шунчаки варақлаб кўрилса кифоя. Мана, «арабий от» таърифи: «Баландлиги ўртача, хушбичим, енгил юради, чопқир, қаноатли». Энди «мўғул оти»нинг таърифи билан танишамиз: «Жуссаси кичик, чидамли, қаноатли, йил давомида йилқи уюрида боқишга мослашган (қишда қор тагидаги ўтни кавлаб ейди)». «Ахалтака оти» эса: «Йирик, жуссаси келишган, йўрға, чопқир, чидамли». Салт миниладиган ёки аравага қўшиладиган «қорабайир» зотли отнинг «танаси қисқароқ, бели текис ва кенг, кўпинча тўриқ жийрон, саман» («Ўзбек тилининг изоҳли луғати»дан) бўлади. Лақайи отнинг таърифида ҳам «тана тузилиши пишиқ, унча катта эмас, кўкракдор, сағриси кенг, оёқлари қотма» каби хусусиятлар мужассам эканини инобатга олсак — бас, нисбатан йирик бўладиган ахалтака отидан бошқа барча осиёвий отлар бир биридан тарқалган бўлиши эҳтимолдан ҳоли эмас. Бироқ, бу таърифлар ва «отларнинг ўзига хос хусусиятлари» лақайи отлар айнан мўғул отларидан тарқалганини исботлайдими? Асло, фақат мужмал хулоса чиқариш учун, тахминий гаплар билан бировларнинг бошларини оғритиш учун дастак бўлади, холос.

М. Е. Массон деган олим Хитенковнинг хулосаларини инкор қилади ва ўзи осмонга қараб ўтириб янгитдан фол очади. Унинг фикрича, «ҳозир лақайларнинг отлари кўпайтирилаётган ҳудудлар қадим замонлардан бери (дастлабки маълумотлар эрамиздан аввалги 360 йилга алоқадор) зотдор отлари билан шуҳрат қозонган бўлиб, Ўрта асрларда «Хатлон отлари» деб аталарди; Ўрта Осиёни забт этган фотиҳлар маҳаллий форсий халқни ўз ерларидан ҳайдаб юборишади, лекин уларнинг отларини олиб қолишади; чунки бу отлар маҳаллий жўғрофий шарт-шароитларга мослашганди». Гўё илгари Хатлон вилоятида зотдор, дунёга донғи кетган отлар бор эмиш! Агар шундай бўлса, хўш, маҳаллий шарт-шароитларга чидамайдиган отларда келган фотиҳлар қандай қилиб ҳарбий устунликка эришадилар? Ахир, эрамиздан аввалги 360 йилни қўя турайлик, ўрта асрларда ҳам от энг асосий ҳарбий қудрат тимсоли ҳисобланмасмиди?! Қолаверса, бўйсундирилган форсий халқни келгиндилар ҳайдаб юборган бўлса, Гарм, Бадахшон тоғларида яшаётган аҳоли ким бўлди? Хуллас, мана шундай қатор саволлар Массоннинг илмий хулосалари ҳам асоси пуч эканини фош этиб қўяди. Олимнинг фақат битта гапида жон бор: дарҳақиқат, лақай зотли отлар азал-азалдан шу тупроқда мавжуд эди. Зеро, от лақайларнинг доимий йўлдошидир. Тўғри, узоқ йиллар давомида лақайлар отларининг зотини яхшилаш учун тинимсиз ҳаракат қилганлар: байталларини яхши айғирларга қўйганлар, касалманд, кўримсиз айғирлардан насл олмаганлар ва шу тарзда бир турдаги от зотини ички имкониятларидан унумли фойдаланган ҳолда яхшилаб борганлар. Бир турдаги от зотлари ичида ҳам табиий танланиш жараёни рўй бериши мумкин. Лақайи отларга хос бўлган айрим хусусиятларнинг бошқа зотдаги отларда учраши асло тасодиф эмас. Чунки, мўғуллар ҳам, туркманлар ҳам, араблар ҳам ўзларининг доимий ҳамроҳи бўлган жониворларнинг насл-насаби борасида лақайлардан кам қайғурмаганлар. Ахир, минг-минг йиллар давомида от инсоният учун асосий нақлиёт воситаси, меҳнат қуроли, ҳарб қуроли сифатида хизмат қилиб келди.

Лақай отлари ҳақиқатан ҳам ҳавас қилса арзийдиган хусусиятларга эга. Икки юз килограмм юк ортилган от бир кеча-кундузда қир-адирлар оша саксон-тўқсон чақирим йўлни бемалол босиб ўтади. Соатига ўн беш чақирим йўл юради. Лақай оти дам олмасдан Кўктошдан Данғарага (200 км.) бориб келиши мумкин. Лақай отлари адирларга ҳам тезлигини пасайтирмасдан йўрғалаб чиқиб боради; одам ўтолмайдиган тоғ ён бағирларидан туртинмай-қоқинмай ўтиб кетади.

Набижон БОҚИЙ.

(Давоми бор).

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

КРИСТОФЕРНИНГ ҒАЙРАТЛИ ИЗДОШИ

Ҳали АҚШ давлат котиби лавозимига тайинланмасидан аввал ҳам Мадлен Колбер Олбрайт хоним сиёсатдонлар зикрида истеъдодли саналар эди. Хусусан, президент Билл Клинтон унинг сиёсий фаолиятига алоҳида эътибор бериб, 1995 йил декабрь ойидаёқ мамлакатнинг янги давлат котиби лавозимига шу аёл муносиб эканини таъкидлаганди.

Сиёсатчилар таъбири билан айтганда, Уоррен Кристофернинг ғайратли издоши — М. Олбрайт яқинда журналистлар билан бўлган учрашувда бугунги халқаро вазият ва унда АҚШ дипломатияси ўрни хусусида ўз қарашларини баён этди. У мамлакат ташқи сиёсати ҳақида гапирар экан, лўнда қилиб, дунёда демократия ва бозор иқтисодиёти тамойилларини бош мезон ҳисоблайдиган давлатлар қанча кўп бўлса, америкаликлар учун шунча яхши бўлади, деди.

1937 йил Прагада, чех дипломати оиласида туғилган бўлишига қарамай, у Америкага ўзгача меҳр қўйган. Болалик йиллари кечган Дениверни (Колорадо штати) она шаҳри ҳисоблайди.

Катта сиёсат саҳнасига 1976 йил сенатор Эдмунд Маски маъмуриятида бош ёрдамчи лавозимида кириб келган Олбрайт хоним бугун Қўшма Штатларда йигирма йилдан зиёд иш тажрибасига эга сиёсий арбоб саналади.

Унинг фикрича, айни вақтда дунё мамлакатларини тўртта гуруҳга ажратиш мумкин. Биринчиси, ҳаракатдаги халқаро тизимни такомиллаштириш сари интилаётган катта гуруҳ давлатларидир. Иккинчиси, янги ёки демократия эндигина қарор топаётган, халқаро доирада нуфузга эга бўлаётган мамлакатлар ҳисобланса, учинчи гуруҳга умумий ҳаракатдан четда, ўз ташвишларига кўмилиб яшаётган давлатлар киради. Охирги гуруҳдагилар эса, халқаро майдонда муносиб ўрни бўлмаган «омадсизлар»дир. Гарчанд, у мазкур гуруҳларга мансуб мамлакатларни номма-ном санамаган бўлсада, АҚШ ўз сафдошлари билан бирга қуйи поғонадагиларни юқорига кўтариш сиёсатини олиб боражагини айтди.

АҚШ ташқи ишлар маҳкамасининг собиқ раҳбари Яқин Шарқ, Босния ва Герцеговинага алоҳида эътибор қаратган эди. М. Олбрайт эса ўзини юқорида айтилган ҳудуддан ташқари, Лотин Америкаси, Жанубий Осиё ва Африка мамлакатлари кўпроқ қизиқтиришини маълум қилди. Шунингдек, янги давлат котиби халқаро терроризм ва гиёҳвандликка қарши кураш, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масалалари ўз иш дастурининг асосий йўналиши эканини айтди. Унинг таъкидлашича, бу ишларни амалга оширишда Оқ уй маъмурияти билан АҚШ конгрессининг ўзаро ҳамкорлиги, хусусан, ташқи сиёсат дастури етарлича маблағ билан таъминланиши лозим.

Олбрайт хонимнинг ташқи сиёсатидаги иш тажрибасига келсак, бу борада у анча жиддий мактабни ўтаган. Яъни, 1978 — 1981 йилларда у мамлакат Миллий Хавфсизлик Кенгаши аппаратида ташқи сиёсат ишлари билан шуғулланган.

1980 — 1992 йилларда Мадлен Олбрайт сиёсат қозонида обдон қайнади, дейиш мумкин. Бу даврда у «1980 — 1982 йилларда Польшадаги сиёсий ўзгаришлар жараёнида матбуотнинг ўрни» мавзуидаги илмий ишини ёзди. Дарвоқе, унинг катта сиёсий арбоблар назарига тушишига айни шу илмий иш кўпроқ сабаб бўлган. Сўнгра, у АҚШдаги стратегик ва халқаро тадқиқотлар марказида илмий ходим, Жоржтаун университети халқаро алоқалар факультети профессори, «Аёллар дипломатия хизматида» дастури раҳбари, «Миллий сиёсат маркази» президенти вазифаларида ишлади. Давлат котиби этиб тайинланишидан олдин у АҚШнинг БМТдаги доимий вакили эди.

Дарвоқе, Мадлен Олбрайт АҚШ Давлат котиби лавозимини эгаллаган биринчи аёлдир. Мамлакат сенати унинг номзодини 99 фоиз овоз билан тасдиқлади. Ушбу лавозимда энди иш бошлаган Олбрайт хонимнинг янги иш фаолияти ҳақида ҳали бирор нарса дейиш қийин. Ҳар ҳолда, халқаро майдонда етакчи ўрин тутган давлатнинг ташқи сиёсати билан шуғулланиш осон иш эмаслиги аниқ.

Фарҳод АРЗИЕВ. ЎзА шарҳловчиси.

ЧЕТ ЭЛ АРМИЯСИ ҲАЁТИ ЯНГИЛИКЛАРИ

ИСРОИЛ армиясида яна бир неча йилдан кейин аскарлар етишмай қолиши мумкин. Бунинг сабаби ҳозирги вақтда мамлакат ёшларининг ҳар хил сабаблар билан ҳарбий хизматдан четланишга ҳаракат қилаётганлигидир. Ҳарбий чақириқ ёшидагилар шаҳарларда 24 фоизга, қишлоқларда 14 фоизга қисқариб кетди. Ҳарбийлар орасида айниқса гиёҳванд моддаларини истеъмол қилиш кучаяётганлиги ва тартиб-интизом пасаяётганлиги қўмондонликни қаттиқ ташвишлантираётир.

* * *

КАМБОДЖА қуролли кучлари раҳбариятининг маълум қилишича, мамлакат ҳарбийларининг 15 фоизи спид касаллигига чалинган. Бу касаллик, айниқса, Таиланд чегараси яқинидаги ҳарбий қисмларда кўп учрамоқда.

* * *

ЭРОНДА «Шахид Х-5» русумидаги вертолет ишлаб чиқарилди. Тўрт ўринли бу вертолет 4,5 минг метр баландликда соатига 400 километр тезлик билан учади. Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатлари орасида асосан чет эл ҳарбий техникасидан фойдаланилаётган бир пайтда Эрон республикаси ўз ҳарбий ҳаво кучларини ишлаб чиқаришни йўлга қўйганлиги диққатга сазовордир. Янги русумдаги вертолетлардан йилига 50 дона ишлаб чиқариш режалаштирилмоқда.

ҚИСҚА САТРЛАР

● ЯПОНИЯ ҳукумати халқаро Қизил хоч ва Қизил ярим ой жамияти чақириғига биноан Болгарияга 22 миллион иен (180 минг АҚШ доллари) миқдорида беғараз ёрдам кўрсатишга қарор қилди.

● НАТО Бош котиби Хавьер Солана «Тинчлик йўлида ҳамкорлик» дастурига аъзо мамлакатлар бўйлаб сафар қилаётир. У ана шу сафар дастури доирасида Молдовага келди.

● ЧЕХИЯ Президенти Вацлав Гавел Чехия ва Моравия коммунистик партиясини «мамлакат ва унинг манфаатларига зарар етказаётганлик»да айблади.

МИТТИ ЁҚУТЧАЛАР

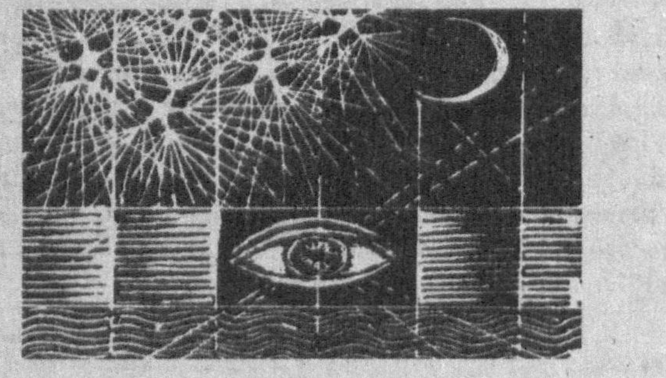

ҲАМСОЯ

Қадим ўтган замонда камбағал киши бўлиб, унинг бир бадавлат қўшниси бор эди. Бадавлат киши доим қўшнисидан хабар олиб турар, ёғ ва асалларидан унга эҳсон қиларди. Камбағал шу туфайли қийналмай ҳаёт кечирарди. Бадавлат киши доимо унинг ҳамсоялик хурматини жойига қўяр, қўлига нимаики тушса, албатта, қўшнисига ҳам илинарди. Инчунин, бой асал билан ёғ берганда, камбағал бечора уларни кўзага солиб, йиғарди. Бир куни қараса, кўза «лиқ» тўлиб қолибди. Унинг тамаъси ҳаракатга келиб, ўзича дебди:

— Бундан буён асал билан ёғни яна тўплайвераман, кейин уларни сотиб, савдогардек бой бўламан!

У шу хаёлда бадавлат киши нима юборса йиғиб қўяверди. Куни келиб, камбағал, бойнинг олдига борди ва деди:

— Эй хожа, савдогарлик қилмоқчиман, мен ҳам бойишни истайман!

Хожа унга:

— Эй биродар, қўлингда борига шукр қил, керагидан ортиқча талаб қилиб, бошингдан айрилиб қолма, бу хом хаёлни каллангдан чиқар, бола-чақанг бўлмаса, ахир?! Сенда тамаъ ҳаракатга келганга ўхшайди, энди сенга бераётган масаллиқларни бошқага бераман. Қараб турсам, икки холатдан узоқ эмасга ўхшайсан: сен ўта бахилсан, у эса шайтоний хислатдир, ёки хирсутамаъ бандасисанки, борига шукр қилмай, зиёда талаб қилаяпсан! Менинг назаримдан қолдинг, жўна! — деди...

НАЗМ: ***Яхшиликни унутган имонсиздир, имонсиз,***
Беҳуда тамаъ этган виждонсиздир, виждонсиз.
Бахилдан қўрқингиз ким, унинг қилмиши аён,
Ғар ғафлатда қолсангиз чақарки гўё чаён!

ҲИКМАТ: Ёш йигит икки қувватнинг — ақл ва нафснинг таъсири остида бўлади. Ақл таъсири ғолиб бўлса, йигит ҳар турли қийинчиликларни енгиб чиқади, роҳат ва фароғатга эришади. Нафс таъсири кучли бўлса, у фалокат ва ҳалокатга дуч келади.

ҲАЁЛ

Шундай қилиб, тамаъгир киши дили оғриб, ўзича жуда хафа бўлди. Уйга келиб, ўзи билан ўзи: «Нега хожага бу гапни айтдим?» — дея жанг қилишга тушди. Сўнг назари кўзадаги асалга тушиб қолди. Ўзича хом хаёлга берилди: — Бу асални ўн дирҳамга сотаман, пулига бешта қўй оламан, ҳар бири олти ойдан кейин иккитадан туғиб беради. Икки йилда йигирмата бўлади, беш йилда отарга айланади. Беҳисоб фойда топаман. Сўнг улардан баъзиларини сотаман. Уй ва унинг жиҳозларини ҳам созлайман. Сўнг каттароқ ва ҳурматлироқ оилада ўсган соҳибжамол қизга уйланаман. У катта сеп ва зеб-зийнат билан келади. Хотиним кейин менга ўғил туғиб беради. Ўғлим катта бўлгач, унинг тарбиясига киришаман, адаб ўргатаман, у ўсиб-улғайгач, гапимга кирмай, қайсарлик қилади. Шунда мен учун унга ақл ўргатиш вожиб бўлади. У пайтда мана шу таёқ билан шундай ураманки, шундай савалайманки...

НАЗМ: Бировким унга ҳиммат ўлди баланд,
Эрур олам аҳли аро аржуманд!
Бировким унинг ҳиммати йўқ турур,
Ғами бўлса ҳам ҳурмати йўқ турур!

ҲИКМАТ: Олти хислат жоҳиллик белгисидир: бекорга аччиғланиш, ҳуда-беҳуда сўзлайвериш, эҳсонни ўз жойида қилмаслик, ҳаммага ишониш, дўстни душмандан фарқ қилмаслик, ўз нафсига қул бўлишлик!

ФОСИД

Шундай қилиб, у ниҳоятда фикрга берилганидан туғилмаган фарзандини уриш учун таёқни қаттиқ кўтарган эди, таёқ токчада турган асалли кўзага тегди. Кўза синиб, ичидаги асал тамаъгирнинг устига оқиб тушиб, либосини асалга буркади. Тамаъгир ирғиб туриб яна:

— Эй ўғил, сен ҳали менинг гапимга кирмай, кўзани ҳам синдирдингми, шошмайтур, қаёққа қочиб қутулардинг, — деб бутун уйни айланиб, ўзича уни қува бошлади.

Бадавлат киши эса қўшнисини хафа қилиб қўйганидан афсусланиб, унинг кўнглини кўтариш учун келиб, эшик орқасида турган эди. Бу ҳолатни кузатиб, уйга кирди. Бош-оёғи асалга беланган қўшнисини кўриб, ҳайрон бўлиб деди:

— Тамаъ кишининг обрўйини кетказади. Эй жоҳил, бу қандай фосид хаёл?! Бу қандай хомтамалик, бу қандай хирски, ўзингча уни тасаввур қилмоқдасан?! Бу фикру-хаёлингни бари амримаҳол ишдир!

Хожа шундай деб, у ердан чиқди ва ўзича: Тамаъ кишининг рагини сарғайтиради!» — деди.

НАЗМ: Хотиржам ўтирма биёбон тошлари,
Мардлар тулпорининг товонин тешмишлар.
Ноумид ҳам бўлма бодапўш риндлар,
Бир «оҳ» ила мақсад аршига етмишлар!

ҲИКМАТ: Мабодо муродингиз гавҳари қўлингизга кирса, уни асрашда сустлик қилманг, ғафлатда қолиб, қўлдан бой берманг, иккинчи марта уни излаб тополмайсиз, ҳар қанча пушаймон бўлсангиз ҳам фойда бермайди, отилган ўқ қайтиб келмайди!

САБОҚ: Мана азизлар! Тамаъ инсон учун афсус ва надомат қўзғатиб, одамлар орасида хору-беэътибор қилишини кўрдингиз. Билингки, одамзод дунёда қўлида борига қаноат қилиши керак. Шундагина у, одамларга тамаъ қўлини чўзмайди. Кимки ортиқча нарса қидирса, қийинчилик домига тушади, бесабрлик ва тамаъ ўти уни хорлик кўчасига солади, одамларнинг назаридан қолади. Натажада ундай киши надомат тўрига ва маломат ўқига дучор бўлади. Тамаъ барча балоларни келтирувчи ва жумла офатларни қўзғатувчидир. Агар одам тамаъ камарини белига боғламаса, хорлик ботқоғига ботмайди!

МУРОД: Ўқиганларингизни шунинг учун келтирдикки, одамзодга ақлу-фаҳм ёр экан, ишнинг ипини қўлдан чиқармасин, ўз дилини хом тамаъга, хаёлга ва ботил фикрга боғламасин. Шунинг учун иззатингдан айрилма, иззат қаноатдан, захмат тамаъдан келади, дейдилар!

АЛҚИССА: Ёмонларнинг сира пайванди бўлма,
Ҳаво бирла ҳаваснинг банди бўлма!

Баҳодир ВАЛИЕВ тайёрлаган.

— Кашта тикдим, ипаклари тиллодан...

Р.ЖУМАНИЁЗОВ сурат-лавҳаси.

ҲАР ЭЛАТДА БИР ОДАТ

● Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг кейинги статистика альманахи қадимдан ўзлашиб қолган баъзи янглиш фикрларга аниқлик киритди. Масалан, Туркия, илгари айтилганидек, дунёда энг кўп эмас, балки, энг оз кофе ичадиган мамлакат ҳисобланади.

● Энг чойхўр инглизлар эмас, ирландияликлар экан.

● Люксембург номли кичик герцогликда дунё бўйича энг кўп газета чоп этилади, бу ерда ҳар икки кишига бир нусха газета тўғри келаркан.

● Кинога энг кўп борадиганлар Фолкленд оролларининг аҳолиси экан.

● Франция билан Испания ўртасидаги битта водийни эгаллайдиган миттигина Андорра ҳарбий бюджети энг катта ҳисобланади. Бунинг сабаби андорраликларнинг урушқоқлигида эмас, балки, турли байрамларда мушакбозликка жуда ўч бўлишидадир.

А. АКБАРОВ тайёрлади.

Биласизми?

ЛИМОННИНГ ЯНА БИР ХУСУСИЯТИ

Лимон — рак касаллиги олдини оладиган энг яхши шифобахш мева эканлигини ҳамма ҳам билмаса керак. Тадқиқотлар лимон шарбати ракнинг ривожланишини тўхтатиши мумкин эканлигини тасдиқладилар.

Лимоннинг янги шарбати танада рак касалини келтириб чиқариши ва ривожлантириши мумкин бўлган концероген моддаларни йўқотиши аниқланди. Уни ҳар куни мунтазам тарзда тановул қилиб борилса, касалликка мойил тўқималарни емирувчи кимёвий моддаларнинг таъсиридан ҳимоя қилади.

— Тадқиқотларимиз шуни кўрсатдики, лимон шарбати рак ва бошқа оғир касалликларни келтириб чиқарадиган «эркин радикаллар» деб аталадиган моддаларни тугатади, — дейди Япониядаги Ямагата худудининг соғлиқни сақлаш маркази раҳбари доктор Йошио Като. — Биз қўрда пишган балиқнинг куйган терисига лимон шарбатини томизиб, унинг натижасини текширдик. Махсус электрон асбоб шарбат эркин радикалларни бутунлай зарарсизлантирганлигини кўрсатди. Бошқача айтганда, рак касаллигини келтириб чиқариши мумкин бўлган куйган балиқ, шарбат сепилгач бутунлай зарарсиз бўлиб қолди.

Доктор Катонинг айтишича, ҳар ким ҳам лимонни эзиб овқатга солиши ёки унинг шарбатини овқатланиш пайтида истеъмол қилиши мумкин. Аммо шарбат янги бўлиши зарур. Акс ҳолда унинг таъсир кучи қирқилади.

— Овқат олдидан икки ош қошиқда лимон шарбатини ичиб юборилса яна ҳам фойдали бўлади. У ошқозонни зарарли кимёвий моддалардан тозалайди, — дейди олим.

Доктор Като ва бошқа экспертлар таркибида концероген моддалари бўлган овқат, масалан, дудланган, консерваланган ҳамда тузли маҳсулотларни тановул қилаётганда лимон шарбати ичишни тавсия қиладилар.

Санъатнинг сеҳрли олами

ЙИРТҚИЧЛАР ИНСОН ИЗМИДА

Цирк санъати ниҳоятда мураккаб ҳисобланади. Унинг артистлари меҳнаткаш, камтар бўладилар. Ёввойи ва йиртқич ҳайвонларни ўз измига солувчиларга эса кучли ирода, довюраклик хосдир. Улардан ўз ҳомийлигидаги жониворларнинг зоологияси, тавсифи, ёввойи табиатда овқатланиш тартиби, яшаш шароитларини пухта билиш талаб этилади. Қисқаси ўргатилган ҳайвонлар билан «тил» топишишлари лозим, шундагина уларни ўз измларига осонгина бўйсундира оладилар.

Йиртқич ҳайвонларни ўргатувчиларни жониворлар билан ажойиб, қизиқарли томошаларни яратувчи режиссёрларга қиёс қилишни истардим. Улар муайян мақсадга эришиш учун табиати қайсар, бундай ҳайвонлар билан ҳафталаб, ойлаб ва ҳатто йиллаб хавф-хатарга тўла машқлар олиб борадилар. Жаҳонга машҳур бўлган йиртқич ҳайвон ўргатувчилар бир неча бор ўлим чангалига тушганлар. Лекин, шунда ҳам танлаган йўлдан қайтмаганлар.

ОТА-БОЛА НАМОЙИШ ҚИЛАДИ

РУСТАМ Матчонов ўсган оилада цирк санъати ҳақида ҳеч қандай тасаввурга ҳам эга эмас эдилар. Лекин, тақдир экан, унинг бутун ҳаёти санъатнинг шу тури билан боғланди. Эсимда, бундан бир неча йил илгари Тошкент ҳайвонот боғида «Ҳайвонлар театр-цирки» ташкил этилган эди. Томошаларда суяги циркда қотган санъаткорлар қатори майдонга ёш Рустам... ўзининг шерлари ёнида салобат билан чиқиб келарди. У томошабинлар билан қўли кўксида эгилиб кўришганидан кейин йиртқич ҳайвонлар билан машқни бошларди. Ўргатувчининг имоишораси ва қўлидаги қамчи билан қилган турли ҳаракатларига ҳайвонлар «подшо»лари ҳисобланган ваҳшийлар бир-бирларининг устидан сакраб ўтишар, орқа оёқларига ўтириб, олдинги оёқларини силкитиб, бамисоли одамлар билан саломлашишар, ўзларини йиртқич эканликларини билдириб қўйиш учун ўкириб қўйишарди. Сўнгра улар мусиқа садолари остида ёнма-ён, чалқанчасига ётишгач, ўргатувчи улар ёнидан чопиб ўтиб, пировардида тирик гилам устига чўзилиб ётиб, қўллари билан шерларни силади.

Кейин Рустам ўша даврнинг машҳур ҳайвон ўргатувчиларидан сабоқ олиб, ўз касбининг сирасрорларини янада чуқурроқ ва кенгроқ ўрганди. Шу орада оилали бўлди, ўғли Руслан таваллуд топди. Айни вақтда ўз санъатининг янги-янги қирралари устида ишлади, ўғлида ҳам санъатга меҳр уйғонди. Шундан кейин биргаликда саҳнага чиқа бошладилар.

— Айиқлар билан ўйин ва бўғма илон билан олишувни ота-бола Рустам ва Руслан Матчоновлар ижро этишади! Томошабинлар билан лиқ тўла Тошкент Давлат циркида шундай эълон янграгач, ғала-ғовур тўхтаб, сукунат чўкди. Қадимги ҳарбий мақом оҳангларидан «Суворий» марши янгради. Цирк саҳнида Рустам айиқча билан пайдо бўлди, ортидан эса яна шундай ёш айиқча юбкада бошига дуррача ўраган ҳолда чиқди. Рустам уларнинг панжасидан ушлагач, айиқлар эркаланиб рақсга туша бошладилар, бир-бирлари устидан сакраб ўтдилар, яна бир қанча бошқа ўйинларни намойиш этдилар...

Ёшгина Руслан катта бўғма илонни елкасида зўрға кўтарган ҳолда саҳнага чиқади, унинг ярми ерда судралиб келарди. У илоннинг оғирлигидан йиқилиб тушади ва мусиқа садолари остида секин кўтарилиб, илон халқасини еча бошлайди. Шу вақт Рустам чиқиб, чаққонлик билан уч метрли баҳайбат махлуқни ўз танасига ўрайди. Ёнида турган сандиқдан яна битта катта илонни олиб, уни ҳам ўзига халқа қилади. Иккита тўсинсимон махлуқлар унинг танасига чирмашади. Бир неча дақиқа давомида у томошабинларнинг нигоҳи остида иккита илон билан олишади. Инсон ғолиб чиқади ва илонлар саҳна бўйлаб судралади...

Ота ва бола Бирлашган Араб Амирликлари, Қувайт, Урдун мамлакатларида сафарда бўлдилар, ҳозирги вақтда эса Украина циркларида ўз санъатларини намойиш қилмоқдалар.

ЙЎЛБАРС НАСЛ БЕРДИ

Фурқат Юнусов тажрибали, тиришқоқ артист. Унинг иштирокида ижро этиладиган ажойиб акробатик ўйинлар бор. Лекин у фақат шу билан чекланиб қолишни истамади, йиртқичлар билан ўйин кўрсатишга аҳд қилди ва устозлар ўгитини олиб, ҳайвонлар театр-циркини тайёрлади.

Бенгал ва катта гўзал Уссурия йўлбарслари унинг раҳбарлигида турли ўйинларни намойиш қиладиларки, бу томошабинларга жуда манзур бўлмоқда. Фурқат Юнусовнинг умр йўлдоши Гули Маликова саҳнада бир тўп кабутарлар билан турли ўйинлар кўрсатади, сўнгра лама ва эчки билан рақсга тушади. Жониворлар унинг билинар-билинмас ишораси билан бирбирларини қувлайдилар, лама эчки устидан сакраб ўтади, орқа оёқларида юради...

Фурқат Юнусовнинг йўлбарси насл ҳам берди. Унинг туғилган иккита боласи соғлом ўсмоқда. Бундай ҳолат цирк амалиётида камдан-кам учрайди. Йиртқич ҳайвонларни ўргатувчи улардан ҳам яхши цирк «артисти» етиштиришни ният қилиб қўйган. Ҳозир бу цирк артистлари оиласи ҳам қатор хорижий мамлакатларда ўз маҳоратларини кўрсатмоқдалар.

Тўлқин ОБИДОВ, санъатшунослик доктори.

КУНЛАР ЯНА ИСИЙДИ

Бу ҳафтада пойтахтимиз ҳамда Тошкент вилоятида ёғингарчилик кутилмайди. Фақат тоғли туманларда вақти-вақти билан қор ёғиши мумкин. Тунлари 2-7 даража совуқ, кундуз кунлари 4-9 даража илиқ бўлади. Кейинги ҳафтанинг бошларида ҳаво ҳарорати кўтарилиб, 7-12 даража илиқ атрофида бўлади. Кунлар яна исий бошлайди.

ПАЙШАНБА, 13

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
8.00—8.25 «Ахборот».
*
8.25 Республика газеталарининг шарҳи.
8.35 «Маънавият». «Мусиқа ва замон».
8.55 Иқтисодиёт чорраҳаларида.
9.15 «Морена Клара». Телесериал.
10.00 Янгиликлар.
10.05 «Инсон ва замин». Тележурнал.

Ўқув кўрсатувлари:

10.30 Умумий биология.
11.00 «Алифбо сабоқлари».
11.30 «Мактабимиз — фахримиз».
11.50 «Олтин мерос». Оғаҳий.
12.25 «Тараққиёт». Публицистик кўрсатув.
12.40 «Бор эканда, йўқ экан...» Бадиий фильм.
14.00 Янгиликлар.
14.05—14.35 Санъат усталарининг концерти.
* * *
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Омонлик тилаймиз».
18.25 «2000 йилдан сўнг». Телесериал.
18.45 «Дилнавоз садолар».
19.00 «Катта танаффус».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Юзма-юз».
20.15 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 Буюк келажак сари.
21.20 «Мутойиба». Пайшанба ҳазиллари.
21.35 «Одамлар орасида».
21.50 «Одобнома».
22.05 «Дилнавоз садолар».
22.30 Теletомошабинларнинг талабларига биноан. Ю. Розиқов. «Домла». Кўп қисмли видеофильм. 1 ва 2-қисмлар.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 Тунги тароналар.
00.15—00.35 «Ватан тимсоллари».

II

9.00 «Ёрилтош». Мультўплам.
9.25 «Компьютер-Осиё».
9.40 «Бебаҳо лаҳзалар».
9.50 «Нафис мажлислар».
10.05 «Акс».
10.25 «Аволдимиз».
10.40 «Ишбилармонлар ҳафтаси».
11.00 «Зерикмай десангиз».
11.10 «Ҳуқуқ ва мажбурият».
11.20 «Дунё бўйлаб».
12.10—13.50 «Кинонигоҳ».
* * *
18.00 Янгиликлар.
18.10 Бугун пайшанба дастурида.
18.15 Эълонлар.
18.20 «Ёрилтош». Мультўплам.
18.35 «Сув ости дунёси».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Офисина» баридан чиққан фирибгарлар». Телесериал.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Кинонигоҳ».
22.30 Кундалик.
22.35 «Сеҳргар». Кўрсатув ва эълонлар.
22.55 «Хусусийлаштириш: қадам-бақадам».
23.15—24.00 «Спорт қитъаси».

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 «Ҳамма учун уй». Мультфильм.
18.10 Эълонлар.
*
7.30—9.00, 18.15—21.40 Россия жамоат телевидениеси.
*
21.40 «Битлз». Ҳужжатли фильм, 6-серия.
*
22.30—23.40 Россия давлат телевидениеси.
*
23.40 Эълонлар.
23.45—23.50 Янгиликлар.

IV

17.10—18.45 Туркия телевидениеси.
*
18.45 Дастурнинг очилиши.
18.50 «Мультkaрусель».
19.05 «Дурдаршан» телекомпанияси кўрсатувлари.
19.35 Эълонлар.
19.40 Мультэкран.
20.00 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
20.50 «02» тўлқинида.
21.05 «Интер-спорт».
21.15 Эълонлар.
21.20 «Компьютер-ревю».
21.35 «Меҳмонхона яратилди». Телефильм (Япония).
22.05 «Ҳамшаҳарлар».
22.30 «Каталог».
22.45 Эълонлар.
22.50 «Халқаро фитналар». Телесериал.
23.50—24.00 «Хайрли тун!».

ЖУМА, 14

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
8.00—8.25 «Ахборот».
*
8.25 «Юзма-юз».
8.45 «Катта танаффус».
9.05 Ю. Розиқов. «Домла». Кўп қисмли видеофильм. 1 ва 2-қисмлар.
10.00 Янгиликлар.
10.05 «Халқ ижодиёти».

Ўқув кўрсатувлари:

10.30 Немис тили.
11.00 Тасвирий санъат.
11.30 Адабиёт.
12.00 «Меҳр нури».
12.15 Мумтоз ашулалар.
12.50 «Дерсу Узала». Бадиий фильм. 1-серия.
14.00 Янгиликлар.
14.05—15.15 «Дерсу Узала». Бадиий фильм. 2-серия.
* * *
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Митти юлдузлар».
18.30 Бизнес ҳафта якунлари.
18.40 «Мутолаа».
19.05 «Синфдош».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Эртага — шанба».
20.15 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 Буюк келажак сари.
21.20 «Ривоят».
21.30 «Назм ва наво». Бобур лирикаси.
22.20 «Морена Клара». Телесериал.
23.05 «Қалб гавҳари».
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 Тунги тароналар.
00.15—00.35 «Ватан тимсоллари».

II

9.00 «Ёрилтош». Мультўплам.
9.20 «Бугуннинг боласи».
9.40 «Уолт Дисней боғида».
10.05 «Кадр ортида».
10.20 «Жозиба».
10.35 «Зиндаги ёхуд муҳаббат».
11.00 Видео—«О».
12.30—13.00 «Спорт қитъаси».
* * *
18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Бор эканда, йўқ экан...»
18.35 «Мулк эгаси ким?».
18.50 Телевидение ва театр.
19.10 «Ором онлари». Концерт.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Сизлардан ишорат».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Кинонигоҳ».
22.30 «Қовун тушди».
22.50 Оҳанглар ва Эълонлар.
23.20—00.10 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 «Ўзбекистон ботаника боғи». Телефильм.
18.10 Эълонлар.
*
7.30—9.00, 18.15—21.40 Россия жамоат телевидениеси.
*
21.40 Эълонлар.
21.45 «Ўргимчак тўри». Телесериал. 8-серия.
22.30 «Мусиқа ҳамма учун».
*
22.55—23.25 Россия давлат телевидениеси.
*
23.25 Эълонлар.
23.30—23.35 Янгиликлар.

IV

17.10—18.45 Туркия телевидениеси.
*
18.45 «Мультkaрусель».
19.00 «Умид чечаклари».
19.30 «Рангинкамон».
20.00 Эълонлар.
20.05 «Ер сайёраси».
20.25 «Автосалтанат».
20.35 Эълонлар.
20.40 «Юлдузлар».
21.10 «Нобё асарларни овлаб». Телесериал (Италия).
22.10 «Алло, мен сизни эшитаяпман...» Дам олиш дастури.
22.30 «Экстремал ўйинлар».
23.00 «Мўъжизалар».
23.25 Араб эстрадаси.
23.50 Эълонлар.
23.55—00.05 «Хайрли тун!».

ШАНБА, 15

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
8.00—8.25 «Ахборот».

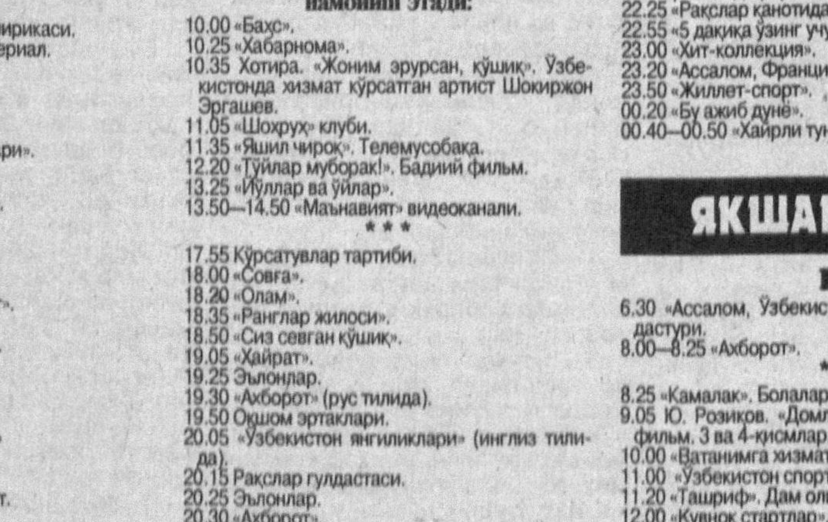

*
8.25 Республика газеталарининг шарҳи.
8.35 «Тараннум». Мусиқий дастур.
9.05 «Товус». Мультфильм.
9.15 «Морена Клара». Телесериал.

«Ёшлик» студияси намойиш этади:

10.00 «Баҳс».
10.25 «Хабарнома».
10.35 Хотира. «Жоним эрурсан, қўшиқ». Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Шокиржон Эргашев.
11.05 «Шоҳруҳ» клуби.
11.35 «Яшил чироқ». Телемусобақа.
12.20 «Тўйлар муборак!». Бадиий фильм.
13.25 «Йўллар ва ўйлар».
13.50—14.50 «Маънавият» видеоканали.
* * *
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Совға».
18.20 «Олам».
18.35 «Ранглар жилоси».
18.50 «Сиз севган қўшиқ».
19.05 «Ҳайрат».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Оқшом эртаклари.
20.05 «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида).
20.15 Рақслар гулдастаси.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Бизнес-академия».
21.20 «Дилнавоз садолар».
21.30 Буюк келажак сари. «Ўзбекистоннинг янги тарихи».
22.00 Телетомошабинларнинг талабларига биноан. Ю. Розиқов. «Домла». Кўп қисмли видеофильм. 3 ва 4-қисмлар.

«Тунги ёғду».
Дам олиш дастури:

23.00 Куй ва тасвир.
23.20 «Ойдан тушган малика». Бадиий фильм.

II

9.00 «Бор эканда, йўқ экан...».
9.20 «Мулк эгаси ким?».
9.35 Телевидение ва театр.
9.55 «Ором онлари». Концерт.
10.10 «Сизлардан ишорат».
10.40 «Қовун тушди».
11.00 «Кинонигоҳ».
12.40—14.00 «Спорт қитъаси».
* * *
18.00 «Ёрилтош». Мультўплам.
18.20 «Кузмунчоқ».
18.40 Эълонлар.
18.45 «Уолт Дисней боғида».
19.10 «Дубляж».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Ҳавас-ТВ».
20.10 «Жозиба».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.

«Шанба оқшоми».
Дам олиш дастури:

21.00 «Зиндаги ёхуд муҳаббат».
21.25 Оҳанглар ва Эълонлар.
22.00 Видео — «О».
23.40—24.00 «Спорт қитъаси».

III

18.20 Дастурнинг очилиши. Эълонлар.
*
18.25—22.40 Россия жамоат телевидениеси.
*
22.40 Эълонлар.
22.45 «Даҳшатлар кафеси». Бадиий фильм. 5-серия.
*
23.30—24.00 Россия давлат телевидениеси.
*
24.00—00.20 «Асрлар оҳанги». Телефильм.

IV

9.00 «Аэробика».
9.20 Кинонинг олтин асри. «Монте Карло». Бадиий фильм. 2-серия.
10.50 «Клип-антракт».
10.55 «Спектаклдан сўнг».
11.20 «Комедиантлар».
11.40 «Шанба эртаги».
13.10 «Тақдирлар». Мутал Бурхонов.
13.45—14.05 Корейс тилини ўрганаямиз.
***
17.10 — 18.45 Туркия телевидениеси.
*
18.45 «Мультkaрусель».
19.00 «Шанба оқшомида».
19.10 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
20.00 «Олам ва одам».
20.25 «Шалом».
20.50 Эълонлар.
20.55 Кинонинг олтин асри. Ж. Габен, Р. Оссейн, М. Мерсье, Л. Пельмер «Осмон шовқини» фильмида (Франция—Италия—Германия).
22.25 «Рақслар қанотида».
22.55 «5 дақиқа ўзинг учун».
23.00 «Хит-коллекция».
23.20 «Ассалом, Франция».
23.50 «Жиллет-спорт».
00.20 «Бу ажиб дунё».
00.40—00.50 «Хайрли тун!».

ЯКШАНБА, 16

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
8.00—8.25 «Ахборот».
*
8.25 «Камалак». Болалар учун кинодастур.
9.05 Ю. Розиқов. «Домла». Кўп қисмли видеофильм. 3 ва 4-қисмлар.
10.00 «Ватанимга хизмат қиламан».
11.00 «Ўзбекистон спорти».
11.20 «Ташриф». Дам олиш дастури.
12.00 «Қувноқ стартлар».
12.50 М. Бобоев. «Кўнгил кўчалари». Видеофильм. 24-кун.
13.30 «Туркистон — умумий уйимиз».
14.00—15.00 «Болалигим — пошшолигим» видеоканали.
* * *
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Болалар учун концерт.
18.15 «Марсия». Бадиий фильм. 1-серия (Италия).
19.00 Келгуси ҳафтада.
19.15 «Туҳфа».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Панорама» (рус тилида).
19.55 Эълонлар.
20.00 Илҳом сатрлари.
20.05 «Эгиз қўшиқлар».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ҳафтанома».
21.00 Эълонлар.
21.05 «Минбар».
21.10 «Иқтисод алифбоси».
21.35 «Бу мунис лаҳзалар».
21.55 «Шахс ва баҳс».
22.20 Диққат, премьера: М. Бобоев. «Кўнгил кўчалари». Видеофильм. 25-кун.
23.00 Футбол олами.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ҳафтанома».
24.00 Тунги сеанс. «Оцеола». Бадиий фильм.
01.30 Тунги тароналар.
01.40—01.50 «Ватан тимсоллари».

II

9.00 «Боланинг тили...»
9.15 «Мульти-пульти».
9.40 «Болажон» экрани.
11.20 «Умрбоқий мерос».
11.40 «Таманно».
11.55 «Дилором наволар».
12.10 Унутилмас тасмалар.
13.50 «Мувозанат».
14.00—15.40 Видео—«О».
* * *
18.00 ТВ-2 якшанба дастурида.
18.05 «Даракчи».
18.15 Эълонлар.
18.20 «Боланинг тили».
18.35 «Мульти-пульти».
19.00 «Дилором наволар».
19.15 «Таманно».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Панорама» (рус тилида).
19.55 Эълонлар.
20.00 «Табиат шифохонаси».
20.10 «Мухлис ТВ-II».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ҳафтанома».
21.00 Эълонлар.
21.05 Видео—«О».
22.45 Оҳанглар ва Эълонлар.
23.15 «Мухлис ТВ-II».
23.30 «Даракчи».
23.40 — 23.50 «Мувозанат».

III

18.10 Дастурнинг очилиши. Эълонлар.
*
18.15—22.55 Россия жамоат телевидениеси.
*
22.55 Эълонлар.
23.00 «Даҳшатлар кафеси». Бадиий фильм. 6-серия.
23.45—00.10 «Панорама».

IV

9.00 «Эй! Тонгингиз хайрли бўлсин!»
9.30 «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида).
9.40 «Эртакларнинг сеҳрли олами».
11.20 «Жонли сайёра».
11.40 «Парле ву франсе?»
12.10 Эълонлар.
12.15 «Шунчаки...» Дам олиш дастури.
12.45 «Денгиз орқали Ипак йўли». Телешарҳ.
13.00 «Кинони севасизми?» Болалар учун кўрсатув.
13.30 Эълонлар.
13.35 «Биргаликда куйлаймиз».
14.35 «Сенинг вақтинг».
15.05 «Телеташриф».
15.20 «Иштирок этувчилар».
15.50 «Зумраша». Болалар юмористик киножурнали.
16.05 Эълонлар.
16.10 Кундузги сеанс. «Христофор Колумб». Бадиий фильм. 6-серия.
*
17.10—18.45 Туркия телевидениеси.
*
18.45 «Мультkaрусель».
19.00 «ТВ IV да етти кун» (ўзбек тилида).
19.15 «Менинг кўчам».
19.30 Эълонлар.
19.35 «Кинопрофи». Жаҳон кинематографияси янгиликлари.
20.05 «Тошкент оқшомида».
20.25 «ТВ IV да етти кун» (рус тилида).
20.40 «Тошкент оқшомида».
21.00 Эълонлар.
21.05 Киносалон. Милош Форманнинг «Амадей» фильми.
23.35—23.45 «Хайрли тун!».

«Тошкент ҳақиқати» таҳририяти жамоаси бўлим мудири Шарофиддин Умурзоқовга волидаи муҳтарамалари **Дилбархон ая УМУРЗОҚОВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ • TOSHKENT HAQIQATI

Муассис: ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ҲОКИМЛИГИ

Бош муҳаррир ўринбосари ***Раҳимберди УМАРОВ***

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32.

Телефонлар: *хатлар ва оммавий ишлар бўлими:* *33-40-48* *Эълонлар:* *33-99-15, 36-57-27.*

● Эълон ва билдирувлардаги факт ҳамда далилларнинг тўғрилиги учун реклама ва эълон берувчилар масъулдир.

Рўйхатдан ўтиш тартиби: №8. Буюртма Г-076. Ҳажми – 2 табоқ, офсет усулида босилди, қоғоз бичими А-2. Адади 16.977 нусха.

"Шарқ" нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй. Нашр кўрсаткичи: 64672. Босишга топшириш вақти – 20. 00. Босишга топширилди – 19.00. 1 2 3 4 5 6